

Et secundo quia, ut advertitur etiam dicto dispo. de creditis, postea in cessu in habitu, qui in Urbe videtur conaturalis, dum etiam laici professores Juriste, & Medici, alique curiales eundem habitum clericalem tanquam togam doctoralem habent, ut habetur adum sub tit. de jurisd. disc. 93. ubi de hac materia, & an laici Doctores gestare possint vestem talarem a clericis usitam; Alterum requisitum servitii Ecclesie in Urbe non videtur esse in usu, dum exceptis illis, qui habent clericatum in titulum beneficii, ut in tribus Basilicis Patriarchalibus, ac in aliis cernimus, alii clerici non inseruiunt, neque certa Ecclesie servitio adscripti sunt, sed servitium expletur ab adolescentibus laicis conductitis, & qui usus in faciem Papae videntis, ac tolerantis recte attenditur etiam adversus Apostolicas constitutiones habentes decretum irritum, quod de ejus regulari natura impedit contrarium usum, ut habetur dec. 194. n. 15. & seq. p. 4. rec. tom. 2. ac pluries alibi advertitur.

Scriptores pro legatariis pro testamento sustinendo, etiam in casu quo clericale privilegium non suffragaretur, dicebant, quod in Gallia jus patrie potestatis in ulu non esset, ut dicunt gl. in §. jus autem in str. de patr. pot. Bald. de feud. in rubr. an maritus succedat ux. & rubr. de duob. fratr. de nov. benef. Alex. in l. verno possit, n. 5. C. qui testament. fac. poss. Tiraquell. de verat. lign. §. 1. gl. 9. n. 61.

Hoc autem motum facilius erat solutionis ex pluribus; Primo, quia a dicto glo. & sequacium cavendum esse advertunt Clementines de patr. pot. c. 2. num. 4. qui alios refert; Secundo, quia Tiraquell. loquitur cum presupposito consuetudinis qualificate, ubi scilicet agatur de filiis uxoris, vel excedentibus aetate 25. annorum, ut clarus habetur apud Boer. dec. 197. n. 3. & per tot. & Barrius, de success. libr. 1. tit. 7. n. 6. Tertio, quia loquuntur de consuetudine vigente in certis antiqui regni Gallie provinciis & partibus, quando sub regno Gallie non comprehendebatur totum id, quod hodie ille Rex possidet, cum plures adessent diversi principatus, postea sub ea corona ex successione, vel aliis titulis uniti, juxta ea quae in proposito unionis plurium principatum sub uno Principe, & an cadant leges unius in altero, habentur sub tit. de prominent. disc. 29. & sub tit. de feud. disc. 83. ac etiam sub tit. de benef. disc. 27. Atque justificabatur, quod patria testatoris erat de pertinentis Ducatus Lotharingie.

Et demum quoad, quod testamentum conditum erat in Urbe, ut advertitur in prima hujus cause decisione; Quae tamen responsio non placebat, quoniam conclusio, de qua apud Merlin. dec. 447. repetitur dec. 355. p. 5. v. c. 13. & seq. & pluries hoc cod. tit. de attendendo locum testamenti, quamvis perforentem conditi, pereunt formam, ac solemnitates, non autem fundi persona, quoniam si haec juxta dictos mores, jam erat ius juris non usum patrie potestatis, non ex eo, quod esset in Urbe, efficeretur iuris alieni, dum mora erat accidentalis, & pater erat in patria, ut etiam dicendum esset in casu converso, ut sub tit. de alien. & contrab. advertitur; Adhuc tamen in hac facti specie, & in qua agebatur de adolescente nullam clericum figuram faciente, omnino probabilior videbatur prima resolutio pro nullitate testamenti, cum nunquam in mente cadat, ut Canonice, & Doctores quoad haec privilegia de his clericis sentire voluerint.

ADNOTAT. AD DISC. XXXIV.

R Eproposita fuit ista causa sub die 4. Aprilis 1673. eorundem eod. Bourlemont, & recessum fuit a secundo loco decisus, atque permissum in primo ex motivo non bene probati Clericatus, & ex alio defectu requisitorum, quae resolutio confirmata fuit sub diebus 12. Decembris 1672. 16. Januarii 1673. eorundem eod. Bourlemont.

Ad materiam hujus discursus videantur deducta sub tit. de Regul. disc. 62. & Adnot. ad Sac. Conc. Trid. disc. 24. & in hoc cod. tit. disc. 79.

JANUEN.

SEU PORTUS VENERIS TESTAMENTI AD PETITIONEM.

P. JOANNIS BENEDICTI DE PORTU VENERIS

Minoris Observantis.

Discursus pro veritate.

De interstabilitate Religiosi professi; Et an testa-

mentum ab eo conditum ante professionem, recipiat essentiam, ac perfectionem a die professionis, vel a die mortis naturalis ad effectum caducationis per praedecessum instituti.

Et an postea perfectione a die professionis, liceat eidem testatori ejus voluntatem declarare in praevjudicium heredis instituti, vel aliorum, quibus testamento ejus quaesitum sit.

SUMMARIUM.

- 1. Facti series.
- 2. Religiosus professus, an possit revocare testamentum conditum ante professionem.
- 3. Quid de novitio.
- 4. Prohibens dispendere, vel revocare, dispositionem factam potest declarare.
- 5. In specie, an Religiosus declarat ejus dispositionem imperfectam.
- 6. An Papa concedat Religiosis facultatem testandi, vel revocandi testamentum jam conditum.
- 7. Testamentum Religiosi, an recipiat perfectionem a die professionis, vel a die mortis naturalis praevitum ad effectum caducationis per mortem heredis ante testatorem.
- 8. Et an deferendum sit declarationi ejusdem testatoris, de quo tempore sentitur.
- 9. De interstabilitate professionem in Religione Hierosolymitana remissivo.

DISC. XXXV.

V Olens P. Joannes Benedictus de Portu Veneris professionem emitte in Religione Minorum strictiorum observantiae, vulgo Reformatorum, testamentum condidit, in quo heredem instituit Joannem Angelum confobrino, tunc in captivitate existentem, deputando interim, & donec praefatus institutus in statum libertatis reverteretur, quosdam haereditatis administratores, quos haeredes fidei commissarios deputavit; Dico autem Jo. Angelo in captivitate moriente, instituit ejusdem fratres & sorores equaliter, cum ad certam aetatem pervenerint, eo adjecto, quod ubi super dicto testamento aliqua resulerent ambiguitas, vel dubium, stari deberet declarationi duorum ab eo deputatorum, & cujuslibet eorum insolidum.

Cum autem dictus Joannes Angelus post dicti testatoris emissam professionem, a captivitate redemptus, ad patriam, ac statum libertatis redierit, ductaque uxore, atque dicta haereditate agnita, ad paucos menses obierit absque prole, condito testamento, in quo uxorem haereditate scriptis; adhuc super dicto testatore in statu Religionis continuante, atque afferente, ejus intentionis fuisse praedicto Joanni Angelo dictos ejusdem fratres, ac sorores, substituendi, necdum in casu, quo in captivitate moreretur, sed etiam in libertate sine filiis moriente, quodque id ex extore scriptoris testamenti omissum fuerit; Hinc dubitari contigit, an dictus testator quamvis religiosus professus facere possit dictam declarationem, cui stari deberet in praevjudicium dictae uxoris, ab haerede scripto, ut supra instituta; Et quatenus de jure id non liceat, an ad id per Superiores habitari possit, atque desuper consultus.

Respondi, ut dicti Religiosi declarationi nullatenus attendenda veniret, quoniam sequuta jam effectuatione dictae institutionis factae de Jo. Angelo, non poterat tolli jus quod eidem, seu ejus heredi quaesitum erat, cum religiosus per professionem amittit testamenti facultatem, ideoque sibi non licet testamentum in saeculo conditum revocare, juxta magis communem, ac veram opinionem, de qua Barbol. de Episcopo. alleg. 99. Tambur. de jur. Abbat. disp. 4. quest. 13. n. 4. Greg. dec. 87. n. 3. Rota. dec. 623. nu. 15. p. 4. rec. tom. 3. Atque pro absoluto supponunt omnes tractantes quaestionem, an novitius possit revocare testamentum, de quo late Barbol. de Episcopo, dicta alleg. 99. nu. 13. & Tambur. ubi supra, ubi ceteri cumulantur.

Neque suffragari posse dixi, quod testator nollet id agere per viam revocationis testamenti, sed per viam declarationis, quae etiam in actibus de sui natura irrevocabilibus, puta in donationibus inter vivos, donatori permittitur, atque admittenda est in donatori praevjudicium, ex eo, quod qui declarat, non disponit de novo, sed quod a principio factum, seu volutum sit, clarius aperit, adinstar excipientis grana a spicis, juxta bonum text. in l. adeo 7. §. cum enim, ff. de

ff. de acquir. rerum dominio, Et ceteris allegatis firmant Cyriac. contror. 295. num. 39. & seq. Othob. dec. 119. num. 8. & 195. num. 18. & Iapinus in sua materia sub tit. de donat. & alibi.

Et in specie, quod religiosus professus possit declarare ejus voluntatem dubiam, est magis communis opinio, de qua Sanchez ad Decal. lib. 7. cap. 11. num. 16. Barbol. dicta alleg. 99. num. 14. in fine, Donatus Lainae. rerum regul. tom. 2. tit. de bonis novitiarum, tra. 7. quest. 29. Tambur. dicto quest. 13. n. 10.

Id enim recte procedit in casu dubio, atque ubi agitur de declaranda voluntate ambigua, in qua recte cadat terminus declarationis, seu interpretationis, & quo casu id credebam indubitatum, quoniam si testator commisit aliis facultatem interpretandi, multo melius id facere potest ipsemet, quo nullus esse potest de jus voluntate melius informatus; Verum advertetbam, quod difficultas consistebat in eo, ut non versarem in casu ambiguo, fed claro, in quo non cadit interpretatio, ad text. in l. ille, aut ille, ff. de legat. 3. ideoque non esset interpretari, sed de novo disponere, quod fieri potest, ut praesertim Tamburini ubi supra.

Hinc proinde, in hac testamentaria materia habemus, quod si agatur de probando declarationem voluntatis ambiguae, id fieri possit per probationes naturales, & sic per duos testes, vel alia species probationis, quinimo etiam per probationes imperfectas, ac per testes singulares, vel admittenda, & conjecturas; Sed si agatur de re clara, tunc quia est species novae dispositionis, sive agatur de ademptione, sive de relicto, requiruntur eadem solemnitates, eademque habitas ad testandum, cum fit species novi testamenti, seu novae ultimae voluntatis, ut est omnium recepta distinctio, de qua pluries hoc eodem tit.

Habilitatio enim Religiosi professi ad revocandum testamentum jam conditum, ac faciendum dictam declarationem, quae haberet speciem novi testamenti, concedi non potest nisi per Papam, de cujus potestate dubitandum non est, cum non agatur de impedimento resultante a jure Divino, vel naturali, sed a jure positivo, cui absque dubio dispensare potest; Verum cum ageretur de religioso professo in Religione incapaci, qui magis mortuo assimilatur, ac etiam de tollendo jus quaesitum, nimium dubitari posse dixi, ut ista gratia potius denegaretur, quam concessibilis esset, cum soleat Papa concedere indulgentiam testandi illis religiosis, qui more secularium in saeculo vivunt, ut sunt milites Hierosolymitani, & similes, vel etiam aliquando Religiosis claustralibus in solum praevjudicium Religionis capax, cujus bona diei non possunt ipsius Papae; Nimum autem rarum, ac difficile est, ut concedendum sit religioso de Religione incapaci, atque non solum testandi, sed etiam revocandi testamentum, tollendique jus alteri quaesitum, dum ita essent res exorbitantes.

Verum quia haeres institutus praedecessit testatori; Hinc proinde dixi, quod unicum fundamentum venientium ab intestato (qui erant iidem confobrini superstes per hunc Religiosum volui) esse posset in assumendo punctum caducationis, quod scilicet, haerede moriente ante testatorem, testamentum remanserit caducum, neque institutionis transmissio detur in dicti praemorientis haeredes extraneos.

Hujus autem puncti determinationem dixi ab eo articulo pendere, an testamentum religiosi, vires, ac perfectionem recipiat a die professionis, & sic mors civilis, vel potius mors naturalis expectanda sit; Si enim haec secunda opinio attendi deberet, tunc resuleret caducatio indubitata, ut in specie Sanchez in oper. moral. seu ad precept. Decal. tom. 2. lib. 7. c. 3. nu. 56. cum concordantibus, secus autem e contra.

Istam quaestionem omnium latius, & ex professo tractat idem Sanchez loc. cit. ex n. 54. ubi distinguit inter professionem in Religione capaci, & incapaci, ut primo casu, ex magis communem, & recepta opinione, expectanda sit mors naturalis, secus autem in secundo; Quamvis etiam in utroque casu non desint contrarium volentes, ut scilicet etiam in casu professionis in Religione incapaci attendi debeat tempus mortis, atque interim bona spectare debeant cum dicta educationis, vel ad Ecclesiam Romanam, vel ad venientes ab intestato, ut n. 68.

Quamvis enim regulariter videatur probabilior opinio ut supra distinguens, ut in isto casu Religiosis incapax late probat idem Sanchez n. 69. & in materia fidei commissaria est conclusio hodie recepta, ut in sua materia sub tit. de fidei comm. Nihilominus ista videtur quaestio praesumptae volun-

tatis, adeo ut totum fundetur in praesumptione, cui veritas cedere debeat; Ideoque si apparetur, etiam ex conjecturis, quod testatoris voluntas fuerit, ut unum potius, quam aliud tempus ad testamenti perfectionem attendi deberet, tunc talis voluntas attendenda est, ut idem Sanchez loc. cit. n. 54. & 70. cum seqq. ubi de casu professi in Religione capaci; Idemque in casu converso dicit, n. 68. in princ. ut scilicet dispositionis voluntas omnino servanda sit.

Sergo est quaestio voluntatis ambiguae, etiam ex praesumptionibus, & conjecturis desumenda, Hinc advertetbam non improbabilius dici posse, ut admitti debeat declaratio ejusdem testatoris adhuc viventis, quod scilicet ejus intentio fuerit, ut testamentum effectum sortiri deberet sequita ejus morte naturali, & non antea, cum declarationi non obset inhabilitans, dum non est dispendere, sed quod jam ab initio factum, vel volutum sit, aperire, ut supra.

Et licet Sanchez loc. cit. loquendo de attendendo testantis voluntatem, percutiat casum, quo ipse velit, ut non expectata morte naturali, professio attendenda sit, Attamen nulla urgere videtur ratio, quae impediatur eidem dici potest in casu converso, cum eadem sit utriusque casus ratio, & illudque dixi videri unicum remedium sufficiens saltem ad reddendum casum dubium ut ita aliqua honesta concordia dignus fieret, atque ita quo minus fieri potest testantis intentio laederetur, nisi ex aliis testantibus paribus (mihi non communicatis) resuleret clara voluntas in verbis explicata, ut testamentum statim sequuta professione, effectum, ac perfectionem sortiri deberet ut erat verisimilium.

Licet enim tenor institutionis haeredis cum facultate fiduciaria data alienandi, ad effectum redimendi scriptum haerediti a servitute, magnam hujus voluntatis conjecturam praeberet videretur; Attamen ista erat praesumptio, cui ipsiusmet testatoris declaratio probabiliter prevalere deberet; Ideoque ubi veritas ita se haberet, atque tunc conscientia crederetur fieri posse, consulti ut facienda non esset declaratio voluntatis super substitutione aliorum ut supra, sed solum quod voluntas fuerit, ut testamentum perfectionem, ac effectum non haberent nisi post ejus mortem naturalem, ut ita dicti alii conjuncti venire possent, jure caducationis ab intestato; Nisi factum eam dekreneret, quia nempe in testamento diceretur, ut illud valitum esset, ac effectum sortiretur statim emissae professione, quo casu cautela dictae declarationis cessaret, cum in expressis, & clavis non cadat terminus declarationis.

In proposito autem interstabilitatis professorum in aliqua Religione; Id habitum fuit pro absoluto in una Perusina haereditatis 5. Maji 1662. & 30. Aprilis 1665. coram Albergato, ubi de Fratre cappellano Religionis Hierosolymitanae, & in qua causa ego scribens pro testamentario succumbente, qui agebat ad haereditatem contra Religionem, seu Commendatarium, non negabam interstabilitatem datae professionis, sed negabam illam, ex cujus defectu dictae resolutiones videbantur parum probabiles, ex his, quae in hac Perusina haereditatis pro Francisco Pasquale habentur sub tit. de regular. cum quaestio percuteret potius punctum probationis valide professionis, qua posita, interstabilitas resulerat de plano, secus autem e converso.

ADNOT. AD DISC. XXXV. & XXXVI.

D E Religiosorum interstabilitate tam activa, quam passiva, videantur deducta sub tit. de regul. disc. 62. & 63. & infra, disc. 56. & conferuntur ea, quae habentur in Adnot. ad Sac. Concil. Trid. disc. 33. ubi n. 11. latius explicatur institutum Societatis Jesu.

De facultate concessa militi Hierosolymitano testandi de quinta parte, an suffragetur, si dictus miles haberet aliam testandi facultatem, agitur in hoc cod. tit. disc. 91.

Decisio autem infirmata in disc. 36. est impressa, deo. 198. p. 15. rec.

ROMANA CENSUS VITALITII

PRO COLLEGIO ROMANO SOCIETATIS JESU, CUM ELISABETHA.

Causa decisis per Rotam ut infra, postea concordatus.

Testamentum professi in Societate Jesu, an valeat, atque effectum sortiatur a die emissae professionis, vel attendendum sit tempus mortis naturalis; Et quatenus attendatur mors ficta, quae resultat ex professione, quid dicendum sit de fructibus

Abus bonorum ab ipomet professo perceptis, antequam haeres in testamento scriptus haereditatem adeat.

Aliqua de incapacitate professorum Societatis Jesu, & ipsorum Societatis; Et aliqua de natura, seu qualitate pecuniarum, ac reddituum in Chartulario Sancti Georgii Januae.

S U M M A R I U M.

- 1 Falsi series.
2 De qualitate jurium Chartularii S. Georgii Januae, ut in eis non attendatur mors civilis.
3 De conclusione super non prohibita simulatione personarum, quando procedat.
4 Titulus administratoris est oppositus titulo dominii, neque potest esse quis dominus, & administrator eodem respectu.
5 Testamenta Religiosorum quando recipiant perfectionem.
6 De dominio bonorum hereditariorum non transferendo in heredem ante aditionem, quomodo intelligatur.
7 Elemosinae danda non sunt professo.
8 De incapacitate Societatis Jesu quoad solemniter professos, ac domos professas, & in quo differat a Religione Minorum.
9 Regula de fructibus hereditate jacente decursis ipsam hereditatem augens, an procedat, ubi de facto vivit testator, quis eos percipit.
10 Idem est nullum testamentum conditum esse, vel heredem in eo scriptum non adire.
11 De eadem questione, de qua. 5.
12 De fructibus ex bonis propriis ab ipomet testatore post professionem perceptis nomine proprio, an eos teneatur restituere haeredi scripto in testamento.

D I S C. XXXVI.

Vincencius volens de anno 1627. post plures annos a tribus votis simplicibus, solemniter cum emissione quarti voti in Societate Jesu, iuxta istius Institutum, profiteri, testamentum condidit, in quo heredem instituit matrem, eique substituit Elisabetham sororem simpliciter in omnibus ejus bonis, quaedam vero jura, seu redditus in chartulario, seu columna Sancti Georgii reliquit in parte cuidam alteri Vincencio, quo decedente ante illorum perceptionem, reverti voluit ad personam ab ipomet testatore nominandam, ad effectum, ut ejus redditus ad nominando erogarentur in usus ab ipomet explicandos; Diciturque professione emissa, donec mater primo instituta vixit usque ad annum 1645. nullum actum aditionis dicte hereditatis fecit, atque ab inde extra usque ad mortem testatoris, pariter Elisabetha soror nullum aditionis actum fecit, sed idem testator nomine proprio, ac jure sui prioris dominii, ac possessionis, singulis annis exegit fructus dicte columnae, seu chartularii Sancti Georgii, de cujus peculiari natura est, ut non attendatur quicumque mors civilis, qua non obstante, semper illa jura continent in faciem, ac sub nomine personae, quae in illis libris descripta est, donec naturaliter vivat, nisi de ipsius expresso consensu, seu resignatione, ab ejus persona deleantur, atque in alteram transferantur.

Cum autem idem Religiosus; Sive (ex pecuniis propriis; Sive ex confidentiis, aut alias obventis) plura investimenta in cambis, & census sub nomine secularium confidentiariorum facere consuevisset, praesertim vero de anno 1651, dedisset Collegio Romano ejusdem Societatis quandam summam ad censum vitalitum sub nomine Joannis Georgii, declarantis se in dicto contractu habere nudum nomen, illumque creatum esse de pecuniis dicti Vincencii, atque spectare ad ipsum, vel personam ab eo nominandam, sequuta vero ejus morte, ob superventiam dicti Joannis Georgii, sub cujus vita census creatus erat, adhuc ille duraret; Hinc orta est controversia inter Collegium, & dictam Elisabetham Religiosus defuncti sororem, super dicti census pertinentia, fructuumque solutione; Et introducta causa in Rota coram Cerro, datoque dubio, an dicti fructus deberentur Elisabethae, sub die 6 Junii 1664. affirmativa prodit resolutio, ex generalibus fundamentis non prohibita simulatione personae, & ex conjecturis, ac praesumptionibus, ex quibus elici judicatum fuit, ut eisdem Religiosus declaratio, quod administratio potius nomine dicte Elisabethae sororis censum praedictum cum istius pecuniis acquisivisset, attendi deberet.

Concessa vero nova audientia, cum ego, & ceteri pro Collegio Scribentes, satis convincerent dictam resolutionem impugnarem, ex eo quod ejus generalia axiomata, super non criminosa, nec prohibita personarum simulatione per conjecturas, ac praesumptiones justificabili, redderent procederet inter contrahere non prohibitos, atque ubi nulla tertii, vel legis fraus intervenit, adeo simulatio allegatur solum ex parte debitoris, ejusque data veritate contractus) nihil interdit, an ille ad tuius, vel alterius personae commodum cedat, ex iis, quae habentur praesertim deducta in Romana cambii sub tit. de cambiis, disc. 60. & pluries sub tit. de alien. & contr. Secus autem ubi simulatio sub se contineat fraudem legis, vel tertii, quod scilicet Religiosus, vel tertius, ad fraudandam professatam paupertatem, ejusque Religionem, sub simulato nomine secularium, proprium commodum debeat reportare, atque de eo cedente ad aliorum favorem disponere, quod in Religiosis est frequentet contingibile iuxta ea, quae praesertim habentur deductum, infra disc. 56. & in aliis.

Hinc proinde, nulla in prima repositione capta resolutione, restricta fuit dicta ad factum, an scilicet justificaretur, quod pater dictum Vincencium, qui aliquas dicte Elisabethae fornes obventiones tanquam ejusdem procurator exegerat, tot istius pecuniae obventurint, ut ex eis, tam census, quam quaedam alia cambis acquirere potuerit, atque in calculo desuper per Elisabethae defensores exhibitio, ad dictam veritatem justificandam, omnes fructus dicte columnae, seu chartularii non exacti ab anno 1629. citra, calculabat ad creditum Elisabethae, dum ex dicto tempore cessabat depositio ad favorem alterius, ut supra de eis facta, quasi quod in vim dicti testamenti, fructus praedicti sperarent ad heredem, cuius administratorio nomine idem testator exegerit, ac respectu investierit.

Quamvis autem cause Patronus pro hac parte scribens, ostenderet quod etiam dictum calculum admittendo, adhuc pecunia absorptae remaneret a quibusdam aliis investimentis praecedentibus eidem Elisabethae adjudicatis, proinde quae dicta possibilis essent, atque super hoc, alii que fundamentis non bene probate simulationis, ceteri pro Collegio scribentes insistenter; Ego tamen excitavi aliud motivum juris, super negata pertinentia dictorum fructuum ad praesentam Elisabetham, adeo, posito etiam, quod nullum aliud investimentum factum esset, atque ad istud dicti fructus insulm coaequari sufficerent, adhuc neque resultaret effectus per aditricem praesentis; Cumque reposita causa, ob aliquam votorum discrepantiam, neque capta fuerit resolutio, sed potissimum restricta esset difficultas ad hoc novum motivum.

Strictè super eo dicebam, impossibile videri, ut respectu ad fructuum columnae, dari posset in dicto testatore titulus administratoris, cum iste per necesse excludat in administrante dominium, ac possessionem, quorum utrumque praepositur pater ejus, sub cuius nomine fit administratio, alicuius actus geruntur, cum non possit quis eodem tempore esse dominus, & famulus, seu principalis, & procurator, ex deductis per Post. de manut. observ. 92. num. 13. & seq. & apud omnes, cum sit principium abolitum, non data personarum diversitate ex diversis respectibus; Ideoque cum P. Vincencius hujusmodi fructus exegisset, non alieno, sed proprio nomine tanquam eorum dominus, & possessor, jure continuationis prioris dominii, ac possessionis, idcirco male dicebatur, ut referendi essent ad titulum administratorium.

Verum obstat abdicatio dominii resultans ab instanti, quo (testatore habito pro mortuo) testamentum vires, ac perfectionem recipit; In hac enim quaestione, an testamentum conditum per volentem emittere professionem in aliqua Religione, sumat vires, ac perfectionem a die mortis civilis ex professione resultans, vel expectanda sit mors naturalis, remanentibus interim bonis in dominio Religiosus, seu Religionis; Quidquid Scribentes variaverint, concordet tamen in eo videtur, ut quoties agitur de Religionem incapaci tam in generali, quam in particulari, vires, ac perfectionem recipiat a die professionis, ut ita distinguendo plenè de materia habetur apud Sanchez ad praecip. Decal. lib. 7. cap. 3. & habetur actum disc. praeced. Hic autem videbatur casus, itante omnimoda incapacitate, quae in hac Societate resultat ex quarto voto assimilante istos Religiosos Minoribus Observantibus, ut in his terminis advertit Sanchez loco cit. num. 70. vers. Excipit tamen.

Hinc

Hinc propterea, nil obitare videbatur id, quod ego scribens tanquam Advocatus deducebam, de non acquirendo dominium bonorum hereditariorum per heredem, nisi sequuta aditione, sine qua illa non possunt dici propria ad text. cum ibi notatis in l. quod autem, & infra in fraudem creditorum, cum concord. apud Prat. observ. 15. & 16. Capyc. Latr. & adden. decis. 8. & 34. & pluries habetur sub tit. de credito; Quoniam hoc etiam admisso, adhuc fructus hereditate jacente decursi, itam augent, ac commodum ejus, qui deinde illam agnoscendo, haeres, ac dominus efficitur; Unde propterea si non dominus, haereditate jacente, fructus exigat, non per hoc facti suos, neque ab eorum restitutione (cessante bona fide) exculatur; Multò magis, ubi percipiens, veritatem agnoscendo, dos ad commodum haeredis exegit.

Ista difficultas me satis torquebat, Ideoque reflectendo ad veritatem, adhuc anceps remansit; Ex facti siquidem circumstantiis, clara probatio resultare videbatur, quod iste Religiosus praefatos fructus vero exegisset tanquam proprios ad ejus liberam dispositionem, ut forte pecunie ita cumulate sibi deserviret in eo conspicuo, ac magno statu, quem alitè (non tamen improbabilitè,) ex temporum, ac rerum circumstantiis sperabat; Idque praesertim ex eo comprobatum remanebat, quod non obstantibus notabilibus investimentis ex dicto cumulo factis, ipsemet Religiosus, tanquam unus ex administratoribus columnae totius familiae, curavit dicte Elisabethae sororem, tanquam pauperem admitti ad participationem fructuum dicte columnae destinatorum in subventionem pauperum ejusdem familiae, quod fuisse dictum positivum, applicando personae alias diviti, ac bene provise, eas subventiones, ac subsidia, quae pauperibus destinata sunt, nota tit. C. de mendic. valid. lib. 10. ubi Scribentes ex deductis per Borell. de magistr. edit. cap. 16. Ideoque ita voluntas desumi videbatur, eos exigendi tanquam proprios.

Neque obitare videbatur defectus potestatis ob dictam incapacitatem, quoniam haec Societas quoad effectus juris, assimilatur quidem incapacitati Minorum Observantium, sed quo ad ea, quae sunt facti, non ita procedit, dum isti professi habent de facto usum, ac retentionem, & administrationem pecuniarum, quos actus facti non habent dicti Minorum in hoc differentes, ut per Card. de Lugo de just. & jur. disp. 3. sect. 6. n. 106.

Proit etiam in hoc differit ista Religio ab illa Minorum, quoniam etiam quoad Dominus professas, quae contradistinctae à Collegiis paupertatem proponentur, licet sint incapaces etiam in generali, nihilominus est in capacitas, ad effectum retinendi proprietates, ne viverent cum redditibus, non autem ad effectum succedendi, & acquirendi, ut viderent, atque pretium in eorum usus, & necessitates converterent, ut plenè habetur apud Menoch. cons. 1014. n. 28. Buratt. dec. 245. ubi de moderationibus prioris instituti per Constitutiones Apostolicas moderniores, quarum forte omnimoda notitia Sanchez non habuit, ut apud Barbos. ad Conc. sess. 25. de regul. c. 5. n. 3. & seq.

Paupertas enim istius Societatis respectu Domum professorum non tollit dictam capacitate succedendi, & acquirendi ad dictum effectum; Respectu autem Collegiorum non tollit dominium, quod residere dicitur penes Praepositum Generalem, ex plenè deductis dec. 101. n. 15. cum seq. p. 10. rec. Ideoque non bene arguitur à Religione Minorum Observantium, ad istam.

Posita igitur in dicto Religioso professo capacitate exigendi, ac retinendi, & administrandi pecunias de facto, adnotat dici non possit, ut pro verè, ac naturaliter mortuo habendus esset, attenta potissimum subjecta materia, ob naturam, seu qualitatem istorum jurium ut supra; Ponderabam non obitare dictum argumentum de fructibus hereditate jacente à non domino percipiis, qui hereditatem augent, ad haeredi cum retroactione post hereditatis agnitionem restitutum sunt, quoniam id rectè procedere videtur in hereditate tam de jure, quam de facto, verè, ac naturaliter jacente, adeo ut impossibile sit interim dominium, & possessionem bonorum hereditariorum penes alium esse, cum esse non possint penes priorem dominum, & possessorem utpotè jam annihilatam, atque in rerum natura amplius non existentem; Secus autem ubi prior dominus, & possessor, naturaliter, ac de facto vivit, atque ipse, vel ejus nomine Religio est capax habendi saltem de facto, ad effectum utendi, & erogandi ac administrandi, quoniam tunc, cum dominium, & possessio ante aditionem translata non dicantur in heredem, incompatible non videtur, ut perseve-

rent penes ipsummet testatorem, qui per naturalem veritatem, atque de facto vivit, ita ut fructus ex ejus bonis interim proprio jure percepti, acquisiti censentur Religiosum iuxta suam capacitate, ac eo modo, quos alias suorum Religiosorum acquisitiones, ac obventiones obtinet, ideoque non intrat conclusio de fructibus hereditatem augentibus, atque ad heredem ex jure retroactionis pertinentibus.

Si enim ille, qui in testamento hujusmodi proficentium institutus est, nolit esse haeres, exinde sequitur, ut corrumpente testamento, quod ita inutile remaneat, ac si factum non esset, habeatur ille Religiosus, ac si nunquam testatus esset, dum idem est nullum testamentum conditum esse, vel conditum scripto haere de non adveniente ex iis, quae habentur praesertim deducta in Perugia fideicommissi de Corradis, sub tit. de fideicommissis, disc. 88. ubi quod paria sint, quem obviat abique testamento, vel cum isto, quod ob haereditatem non agnitionem non habuerit effectum, ideoque tali casu, si idem testator supervivens de facto aliqua bona hereditaria possedit, fructuque percepit, incongruum est dicere, ut isti fructus hereditatem augeant, atque ab eodem testatore restitui debeant haeredibus ab intestato venientibus, ita à pari.

Ponderando potissimum, quod ista quaestio, an scilicet testamentum Religiosus profiteri volentis sumat vires à die professionis ante mortem naturalem testantis, percutit frequentius casum evitandi educationem, quae ob haereditas praedecessum testatori resultare dicitur, quo casu benigna opinio recipienda est validitè assistens, ut liquet ex deductis apud Sanchez loc. cit. omnium Jactis hanc materiam tractantem, & disc. praeced. Secus autem, ubi cessante aequitativa consideratione praeservandi testamentum à caducatione, seu invaliditate, de hoc quaeritur ad effectum, ut haeres in co scriptus, proprio auctori, ac ipsimet testatori, quaestione indebitè perceptionis fructuum restricti.

Praeterea, licet magis communiter receptum sit, ubi agitur de testamento volentis profiteri in Religione incapaci tam in generali, quam in particulari, ut mos civilis ex professione resultans vim habeat naturaliter, atque ex tunc illud perfectionem, ac effectum fortiri incipiat, ut eadem disc. praeced. Nihilominus adhuc ista est quaestio voluntatis, quia in contrarium expressa, vel conjecturali refragante, dicta recepta opinio cessat, quoniam non implicat, ut interim, etiam post hujusmodi professionem, bona remaneant penes Ecclesiam universalem, penes quam juxta dispositionem text. in cap. exiit. de verb. signifi. in 6. & in Clement. exiit. eodem, esse dicuntur omnia ad hujusmodi Religiosos, vel Religiones pertinentia, ut ponderatur, disc. disc. praeced. Multò magis in hac occasione, in qua non vigerat restricta, & praecisa incapacitas, Tum ob contradiccionem, ac usum, & administrationem pecuniarum, aliarumque rerum temporalium penes ipsos Religiosos, ipsamque societatem saltem de facto ut supra; Tum etiam ob capacitem Praepositi Generalis habendi sub ejus dominio, & administratione bona temporalia, ex plenè deductis d. dec. 101. p. 10. rec. Ideoque stante praesertim natura, seu qualitate dictorum jurium, nil prohibere videtur, cur negligente haerede scripto hereditatem adire, non possit interim ipsemet testator supervivens, jure continuationis, seu non abdicacionis prioris dominii, & possessionis, saltem de facto fructus percipere.

Considerabam è contra, ut ista rectè procederent, quoties haeres scriptus, à testatore interitus, dictorum fructuum repetitionem pretenderet; Secus autem in hac facti specie, in qua videbatur, quod idem testator, recognoscendo veritatem, & bonam fidem, nolit ad commodum proprium, vel Religionis dictus fructus percipere, sed eos cumulare ad commodum hereditatis, seu haereditis, atque motivum deduceretur, mihi videbatur fortissimum; Credebam tamen posse responderi, ut illud rectè procederet, quando ita dictus Religiosus nomine haereditis, publicè, & palam talem cumulum fecisset, nomine potius administratorio, quam proprio, adeo ut ab ipso vivente, ac invito, haeres liberam avocandi facultatem, ac interdicendi administrationem habere potuisset, unde actus sincerè, ac bona fide iniitus esset; Contrarium verò in facti specie potius concurrebat, quoniam quoad actum publicum, ac expressum exactionis fructuum, ille iniitus erat proprio, non autem alieno, & administratorio nomine; Quo verò ad reliquos actus implicitos, & occultos, omnes videbantur sonare in idem, omnesque simulationis personae conjecturè in dicta prima hujus

S U M M A R I U M.

ius causae decisionem ponderate, impotente videntur solum quamdam velleitatem, seu praxordinationem dicti religio-

Hinc leves dicebam considerationes in dicta decisione contentas, circa praesumptiones resultantes ab aliquibus di-

Pluribus etiam adminiculis concurrentibus, quae id evi-

ADNOTAT. AD DISC. XXXVI.

DE instituto Societatis Jesu, de quo in praesenti disc. agi-

ROMANA FACULTATIS DISPONENDI PRO MONASTERIO CONVERTITARUM.

Discursus pro veritate.

De interdicta facultate disponendi meretricum Urbis, non relicta quadam portione Monasterio Convertitarum; An eas impediatur, quin pecunias dare valeant ad censum vitalitium, adeo ut iste contractus per Monasterium ratione eius praedicti, possit eis prohiberi.

- 1. Falsi series, & de instabilitate mulierum inhonestarum in urbe.
2. Mulieres inhonestae censentur jure prodigiae, ideoque eis interdicta potest administratio.
3. Religiosus, cui permixta sit aliquorum bonorum administratio, an possit dare pecuniam ad censum vitalitium.
4. Mulier inhonestae quod acquirit ex turpi questu, sibi acquirit.
5. Habet suorum bonorum dispositionem, & est testabilis.
6. Censum vitalitium continet contractum onerosum & correctivum.
7. Facultas interpretandi non cadit in claris.
8. Injustum est mulieribus inhonestis prohibere contractus vitalitios.
9. Sed cum temperamento prohibitio fieri potest, ut consultor fraudulens.

D I S C. XXXVII.

DISPONENTIBUS Constitutionibus Leonis Decimi, & Clementis Septimi, ut omnia bona mulierum meretricum Urbis, ab intestato mortientium abque prole legitima, ejusdem spoli jure, spectent ad Monasterium mulierum impudicarum penitentium, quae vulgo Convertitae nuncupantur, quodque testandi, vel etiam inter vivos, seu causa mortis, aut aliam dispositionem faciendi facultatem non habeant, nisi certa quota dicto Monasterio assignata, non relicta, quodque omnis dispositio aliter facta, irrita & invalida reperitur, adeo ut Monasterium omnia capiat, perinde ac si disponens ab intestato obisset; Hinc hujusmodi inhonestae mulieres, ad hujusmodi restrictionem evitandam, dare consueverunt pecunias ex earum turpi questu quas ad censum vitalitium, cum aliquo praedicti Monasterii, quod ita nil post earumdem mortem sperare potest; Quare per aliquos ejus Administratores motivatum fuit, an hujusmodi contrahendi species, possit ac deberet prohiberi, tantibus amplis facultatibus, quae per secundam praesertim Constitutionem Clementis Septimi concessae sunt istis Monasterii administrantibus, interpretandi ac declarandi omnia ea, quae pro earumdem observantia, majorique firmitate opportuna viderentur; Convocato igitur ad id, congressu Deputatorum, inter quos plerique aderant periti J. C. varia fuerunt vota.

Aliqui enim, indefinito credebant id prohiberi posse, dum Constitutiones praedictae, praesertim posterior Clementis, nedum prohibent factionem testamenti, ac donationes, tam inter vivos, quam causa mortis, sed etiam omnem aliam dispositionem, sub cuius generico nomine dicebant venire hujusmodi speciem contractus, per quem in praedictum Monasterium vocati ad successione, in alterius beneficium de bonis disponitur; Subjungendo quod hujusmodi Constitutiones aliquod fundamentum habeant in dispositione juris communis, qua attenda, hujusmodi inhonestae mulieres, quemadmodum proprii corporis prodigalitate exercent, ita & in bonis prodigiorum jure censendae sunt, ideoque possit, ac debeat eis, ad instar prodigiorum, interdici administratio ad text. in l. & mulieris, ff. de curatore furiosi, ibique gloss. & ceteri collecti per Gratian. deceptat. 962. num. 23. cum seq. & per Modern. Carol. Rot. in tract. de privib. mulierum, cap. 3. special. 7. num. 50. & 51.

Aliorum sententia erat, quod cum per dictas Constitutiones certa quota hujusmodi bonorum jure necessaria successione Monasterio reservata esset, ita statutum, seu declarandum videbatur, ut ex aliis bonis in hereditate dictarum mulierum remanentibus, integra quota Monasterio deberetur, habita etiam ratione pecuniarum, quae per eas viventes ad censum vitalitium data fuerint, procedendo cum iis, quae habemus de bonis donatis, seu alias titulo lucrativo in vita dispositis per parentem, ponendis in calculo legitime filiorum, vel e contra, ut in via materia sub tit. de legitima, & de tractione.

Neutra sententia mihi placuit, sed sui in voto, ut id neque possit, neque deberet ad praxim deduci; Ad id autem methodice probandum, duas consuevit inspectiones, Unam scilicet, an ex sola juri communis, vel dictarum Constitutionum dispositione dici valeat, ut dictae mulieres ad hujusmodi contractum peragendum inhabilitatae essent; Et alteram, an in vim facultatum, possent Deputati Monasterii id ex integro futuere, & quatenus possent, an deberent, adeo ut provisio, iusta honestate reputanda esset, vel potius e converso.

Quoad

Quoad primum, quando daretur simpliciter, nedum intertabilitas, sed etiam indefinita prohibito administrationis bonorum; Tunc dicebam, ut saltem a simili applicari possent ea, quae in his specialibus terminis censum vitalitiorum firmata fuerant per Rotam in Romana censum 27. Maji 1652. coram Bichio, & 27. Aprilis 1654. coram Bevilacqua, quarum prima est impressa dec. 253. par. 11. rec. & inter suas dec. 508. Cum enim cuidam religioso professo indulgum fuisset per Papam, ut absque superiorum impedimento, retinere, ac administrare posset quaedam bona ex conjunctorum successione in eum obventa, deciditur quod non poterat facere census vitalitios in praedictum Monasterium.

Verum istud simile non videbatur applicabile ad casum, quoniam religiosus professus est incapax acquisitionis domini, quod directe, ac immediate residet penes Monasterium; Ideoque non solum est intertabilitas, sed generaliter interdicitur quomodo cumque disponere, etiam per actus onerosos, & correctivos concernentes sortem principalem bonorum, cum hujusmodi facultates percutere videantur solum quamdam administrationem, ac erogationem fructuum in religiosos, ac pios, & honestos usus, ut in eisdem decisionibus plene deducitur.

Id autem dici non potest de hujusmodi mulieribus, quae licet turpiter agant, attamen licite acquirunt, atque bona ex turpi questu quaesita, de eorum dominio, ac libera dispositione efficiuntur, ad text. in l. 4. §. sed quod meretrici, ff. ob turpem causam, ubi Jaf. & alii, Angelus in l. 2. Cod. eodem Peregr. de iure fisci, lib. 2. tit. 2. numer. 6. Ricciulli. in tract. de meretricibus, seu de personis in statu reprobo, lib. 2. cap. 33. num. 7. Ideoque de jure dici non possunt intertabilitas, Ricciulli ubi supra cap. 32. Neque tales dici possunt ex dictis Constitutionibus, dum illas expresse praesupponunt de jure testabiles, tam in casu quo legitimam prolem habeant, atque ad istius favorem disponant, quam etiam in casu, quo citra fraudem, ab Urbe discedant; Ac etiam in Urbe sunt testabiles, quoties certam quamdam dicto Monasterio relinquunt, unde propterea dici non potest, ut eis interdicta esset bonorum suorum administratio pro contractibus onerosos, & correctivos, qualis est iste.

Hinc sequebatur, quod iste contractus includi non videatur sub genere aliarum dispositionum, quae ultra donationes, tam inter vivos, quam causa mortis, per eadem Constitutiones prohibentur, quoniam illae utuntur verbo, alii, quod juxta vulgaria axiomata, denotat similitudinem, ideoque intelligitur de similibus, & sic de dispositionibus titulo lucrativo, in quibus ille, qui obtinet, contendat de lucro, quod dici non potest in hujusmodi contractu meretricum, & correctivo, in quo ob incertitudinem vitae dantis pecuniam, iste potest esse potius in lucro, ac recipiens potius in damno; Et consequenter nulli juris fundamento innixum videbatur votum opinantium, ut sub dicta generali dispositione prohibitione iste contractus veniret; Accedente etiam antiqua, & inconcussa observantia, tam circa hujusmodi contractum, quam etiam circa erogationem pecuniarum per istas mulieres fieri solitam, in officia, vel loca montium vacabilia, in quibus eadem ratio militat.

Minus juridicum, ex eadem ratione, videbatur aliud votum supra relatum, ut istae pecuniae ponende essent in calculo pro regulanda quota Monasterio debita, tanquam species legitima, Tum quia non exinde consilium remanebat Monasterio ad aliorum bonorum non existentiam; Tum etiam quia conclusio praedicta, de qua saepius sub dicto tit. de detractionibus, procedit in bonis donatis, seu alias titulo lucrativo dispositis, non autem in hujusmodi contractu, qui ut supra dictum est, onerosus, ac meretrici correctivus potius dicensur esse, tanquam emptio, & venditio alicui, seu juri annuarum praestationsis ad tempus vitae emptoris pro certo congruo pretio, ex iis, quae de hoc censu vitalitio habentur apud Cenc. de cens. quae. 10. Leonard. de usuris, quae. 49. Rovit. pragmat. 2. de censibus, Rot. decis. 514. post eundem Cenc. in Romana vinea adreponum 28. Junii 1649. coram Arguelles, & in sua sede sub tit. de censibus.

Eadem difficultatem habui circa facultatem deputatorum id decernendi, quoniam eorum facultas est in declarando, seu interpretando; Id autem cadit in ambiguo, ac in iis, quae pretendi potest, ut implicite contineantur sub Constitutionibus, non autem in claris, in quibus non est declarate, sed de novo disponere, juxta communem, ac

receptam distinctionem, quam habemus frequentius in materia observantiae interpretativae, vel praescriptivae; Sive in terminis declarationis, quae licita est donatori etiam in donatione irrevocabili inter vivos; Seu probationis faciendae per testes ambiguae, vel respectivae novae, ac diversae voluntatis testatoris, ut primo casu sufficiat naturalis etiam imperfecta, secundo autem solemnem, ut frequenter in omni materia advertitur.

Quate aliud dicebam non remanere remedium, nisi illud supplicandi Sanctissimo, pro speciali provisione; Verum punctus erat, an & quomodo petitio concipienda esset, ut tanquam justa, & rationabilis exaudiri mereretur; Et in hoc pariter habebam difficultatem super dicta prohibitione, ita simpliciter, ac indefinito obtinenda, quoniam ita esset ponere istas mulieres in necessitate ducendi perpetuum vitam inhonestam, atque nunquam redeundi ad meliorem frugem, ad quam cum hujusmodi specie contractus (ut quandoque experientia etiam docet) reduci possunt, sibi nempe constituendo cum earum turpi questu tantum redditum, cum quo in statu honestatis vivere possint, oblonge majorem fructum, qui ex censu vitalitio percipitur, quod e converso non est de facili practicabile mediante investimento in census perpetuos, seu in bona stabilia, & loca montium non vacabilia, dum in hac specie investimenti, ad constituendum redditum ad congruum substantiationem idoneum, longe major fors necessaria est.

Iustam tamen, ac rationabilem credendam petitionem, per quam, neque simpliciter dicta contrahendi species prohiberetur, neque istae mulieres omnino liberam, ac effrenatam haberent licentiam faciendi hujusmodi contractus, sed quorum pallio prohibita dispositiones in fraudem de facili fieri possent, fingendo scilicet dare amantibus, vel aliis, in quos disponere volunt, pecuniam ad censum vitalitium; Statuendo, ut sub decreto irritanti per viam Constitutionis, seu edicti generalis, hujusmodi contractus per inhonestas mulieres fieri non possint, nisi cum intervenitu personae ad id deputatae per Cardinalem d. Monasterii Protectorem, seu per Congreg. ad ejus regimen, & administrationem deputatam, ut ita, spectatis, statu, ac aetate mulieris, & personae, cui pecunia datur, aliiisque facti circumstantiis, videatur an contractus praedictus sincerus, ac citra fraudem fieret, vel e contra.

Quemadmodum enim etiam honestae matronae, nullam de jure communi prohibitionem contrahendi, ac liberè de bonis suis disponendi facultatem habentes, adhuc per Statutum Urbis 151. generaliter inhabilitatae sunt ad contrahendum quamvis sint majores, nisi cum intervenitu Judicis, ac proximiorum, seu in istorum defectum, curatoris, & ubi sint minores, adeo ut duplex defectus concurrat, unus aetatis, & alter sexus, cum intervenitu etiam alterius curatoris juxta statutum 113. quod hodie receptum est, cumulative servandum esse cum dicto altero statuto 151. Ita considerando in istis mulieribus eundem duplicem defectum, unum scilicet generalem sexus, mulieribus honestis etiam communem, & alterum particularem prodigalitate, de qua supra, congruum videtur alteram particularem solemnitatem adhibere, adeo ut, ad instar dicti alterius curatoris, qui ex statuto 113. requiritur in contractibus mulierum minorum, ultra solemnitates requisitas a dicto alio statuto 151. succederet iste deputatus permittitur contractum sincere, ac citra fraudem faciendum, negaturus autem in casu converso; Atque in hanc sententiam ceteri congregati deveniunt, cum determinatione expectandi opportunitatem pro hujusmodi supplicatione porrigenda; Incertum autem est quid sequutum sit.

In proposito autem hujusmodi Constitutionum, insinuando solum pro quando casus occurreret, de illis habetur apud Gabr. conf. 17. l. 3. Guazzo. de confis. concl. 13. limit. 42. & per Rot. coram Seraph. dec. 999.

ADNOT. AD DISC. XXXVII.

DE hac eadem Instabilitate mulierum impudicarum habetur actum in hoc eod. tit. disc. 90. in quo agitur, an procedat in omnibus bonis etiam patrimonialibus, sive aliis quaesitis, quam ex meretricio.

ROMANA HEREDITATIS, vel BONORUM PRO URBANO, ET MARIO, CUM IOANNE CELSO.

Causa decisa per Rotam ut infra. postea concordatus.

De invaliditate testamenti ob dementia[m] testatoris, & quae dementiae species ad hunc effectum requiratur.

S U M M A R I U M.

- 1 Falsi series. 2 Quaesio super invaliditate dispositionis ob mentis infirmitatem est involuta potius in facto, quam in iure, & distinguitur pro decisione plures casus, & cui incumbat onus probandi sanitatis, vel infirmitatem respectivo. 3 Ponderatur circumstantia inferens ad mentis infirmitatem. 4 Quomodo testes in materia huiusmodi probationis attendendi sint. 5 Quomodo sit probanda sanitas mentis, postquam infirmitas probata est. 6 An dato curatoris probet infirmitatem mentis. 7 Deputatio curatoris sola non probat amentiam.

D I S C. XXXVIII.

Cum N. Urbani, Martii, & Jo. Celsi germanus frater, Vaticanae Basilicae Canonicus, ob frequentes levitates, ac amentiae signa, ex conjuctorum opera, cum Congreg. Visitationis Apostolicae auctoritate, deputato curatore ejus bonorum administrationis, ductus esset ad Sutrinam Civitatem, ubi plurimum annorum spatio vivens, diem clausit extremum, testamentum condidit, in quo haeredem instituit Jo. Celsum, qui occasione professionis in quadam religione, ampliam fecerat renunciationem ad favorem aliorum fratrum, deinde vero Apostolica auctoritate translata ad quandam Congregationem, ob istius suppressionem, in statu clerici secularis in Urbe vivebat, unde propterea sequuta morte dicti testatoris judicium instituit in Rota coram Cerro, tam super reintegracione ad bona propria renunciata, tamquam ex cessante causa renunciationis ob regressum ad saeculum, quam super immisione ad bona dicti testatoris, atque opponentibus praefatis Mario, & Urbano omnium dictorum bonorum possessoribus de renunciatione, ac etiam de testamenti praedicti invaliditate ob testatoris amentiam, Rotae, ex praedictis motivis, visum fuit rescire hanc secundam exceptionem, ex capite non bene probatam talis amentiae, quae sufficeret ad interabilitatem, ad hunc vero excludit, ex capite renunciationis, ut liquet ex decisione desuper edita 19. Februarii 1658. coram Cerro.

Haec autem decisio, quoad bona propria ipsius renunciantis, atque de tempore renunciationis jam delata, mihi pro dictis fratribus reis conventis scribenti, (resolvendo ad veritatem,) visa est justa, beneque fundata; Quovero ad alia, ex dicta testata praesertim successione postmodum obventa, super dicti testamenti validitate videbatur subesse aliqua ratio dubitandi, ex iis, quae habentur in hac eadem causa in sua sede sub ritu de Renunciationibus; Respectu autem dictae successio[n]is, visa est iusta resolutio ex capite interabilitatis testatoris per Rotam non admitti, ideoque placuit resolutio, quamvis non placeret ratio resolutionis; Atque super hoc puncto interabilitatis, cum in prima propositione, in qua nulla capta fuit resolutio, multa hinc inde deducerentur, & in sequenda disputatione, in qua resolutio prodidit; Cum per Scribentes pro actore magno allegatorum cumulo deducerentur plures auctoritates, ac decisiones percutientes diversos casus; Hinc prout scribendo ad causam (etiam cum sensu veritatis circa theoricas in abstracto) praesens ut sequitur, respondebam deductis in contrarium, quamvis egeret habere[m] difficultatem circa applicationem, in qua est tota vis.

Quaestio haec, de testamentorum ob mentis defectum invaliditate, videtur de magis involuta, quas habeamus, non quidem in puncto juris, dum nullam legum, antinomiam, vel dubium intellectum desuper habemus, sed ex varietate scribentium; Attente vero considerata diversitate casuum,

in quibus diversimode DD. loquuntur, constat quaestionem huiusmodi (quae potius est facti, quam juris) esse casum distinctione reddi planam, atque difficultatem solum consistere in applicatione.

Primum igitur casus est, ubi amentia status non est adhuc firmata, illa vero, ex verbis, & factis, vel signis viro sano non convenientibus deduci praetenditur; Et tunc regula est pro validitate actus, ideoque alleganti mentis infirmitatem, tamquam habenti contra se praesumptionem juris, incumbit onus id probare concludenter per actus univocos, qui amentiam concludant, atque non sufficientes laeves, ac aequivoci, quoniam ad extra judicialem rei suae dispositionem non requiritur perfecta prudentia, sed sufficit, ut non addit positiva dementia, quamvis aliis ingenii hebetudo, vel crassitas adesset; Fortius vero, ubi cum dicta juris praesumptione concurreret assertio Notarii, beneque ordinata series dispositionis; Et in his terminis procedunt deducta, ceteris relictis per Curiam, resolut. 171. numero 2. & segg. & per Rot. dec. 566. p. 1. divers. dec. 232. ex nu. 18. p. 7. rec. coram Buratt. dec. 565. Duran. dec. 178. dec. 265. p. 9. apud Celsum dec. 166. & alii, qui ad hoc loquuntur, ac possunt allegari, cum ibi deductis.

Secundus casus est, ubi probatur quidem in disponente de aliquo tempore infirmitas mentis, sed accidentaliter, ad modicum tempus, non autem fixa, neque confirmata, quia nempe aliquando vir aliis prudens, actus furiosos committentes gesserit, quod saepe contingit in corporibus, febre, vel gravi dolore affectis; Et tunc aliqua pugna est inter DD. super onere probandi, an scilicet istud incumbat impugnanti, vel e converso substanti actum; Atque recepta videtur benignior opinio pro validitate actus, ideoque sit onus impugnantis probare quod actus gestus esset in eo statu, in quo disponens mentis alterationem patebatur, ut late apud Duran. Buratt. ubi supra, ubi concordantes; Tunc etenim potius ex tumultuario mentis impulsu, ac alteratione, quam ex vera cerebri lesione, adus amentiae originari solent.

Tertius est praecedenti proximus, ubi probetur amentia etiam ad longum tempus, sed interrupta, cum lucidis intervallis; Et tunc addit eadem DD. discrepantia, ut plurimum autem decisio pendet a qualitate dispositionis; Si enim ea est prudens, ac bene ordinata, tunc praesumptio est, ut facta sit de tempore saltem; Secus autem est contra, atque ita intelligendum venit iudicium Senatus Romani relatum per Valerium Maximum, de quo, dist. segg.

Quartus demum est casus, quod amentia status jam probatus, vel firmatus fuerit, non accidentaliter, atque ad modicum tempus ex aliqua corporis infirmitate, sed simpliciter, atque pro tempore notabile; Et tunc, dum a communitate accidit, ista infirmitas, postquam contracta est, esse folet incurabilis, certa conclusio videtur, atque serae omnes concordant, ut praesumptio sit pro continuatione infirmitatis, vel amentiae, adeo ut volenti substanti actum sub praetextu recuperatae salutis, tamquam habenti contra se juris praesumptionem, incumbat onus id probandi concludenter, ac per probationes certas, non autem per aequivocas deductas ex aliquibus verbis, vel factis prudentibus, quoniam etiam stulti, ac amentes solent aliquando ad propositum loqui, vel prudenti operari; Id autem provenit potius a casu, quam a iudicio, ut deducit notissimum exemplum fani P. arisensis, probant post alios ab eis allegatos Malcard. de probat. conclus. 825. Menoch. libr. 6. praesumpt. 45. numero 68. & sequent. Marta de success. p. 4. quaest. 1. artic. 2. numero 13. & se. late Rubens de testament. ad pias causas, cap. 14. n. 163. & segg. Surd. conf. 80. numero 28. Cyriac. contraven. 74. ex nu. 13. egregie Apont. conf. 149. vol. 2. Mantie, dec. 60. n. 4. & bene admittit Rota coram Durano, d. dec. 178. n. 25. & segg.

Neque contrarium firmant decisiones, vel DD. pro actus validitatem facientes, quoniam omnes percutiunt casus praecedentes, non autem istum, in quo praemiis regula procedit, etiam si dispositio, prudenter, beneque ordinata sit, cum haec praesumptio attendatur in casu dubio, quando ex probationibus, animus Iudicis est anceps ad credendum potius sanitati, quam infirmitati, secus autem ubi infirmitas est jam firmata, quoniam bona dispositio, vel a casu, vel ex frequentibus ab aliena suggestione provenire potest, ut apud allegatos, ac alios communiter; Alias enim dispositiones ad pias causas perpetuo valerent, quamvis per furiosum ad catenam ligatum fierent, dum semper sunt rationabiles, atque probae, & prudenti viro convenienti, quod tamen est omnino falsum, ut bene, & late infra praedictos,

ex professo probat Magd. de num. res. lib. 2. c. 4. ex n. 85. qui alios cumulat, & ad fatietatem Rub. ubi supra, n. 17. ex nu. 466. bene Apont. d. conf. 149. Eademque ratione non attenditur Notarii attestatio de sanitate, ut plene distinguendum probat in puncto Rubens, ubi supra, n. 14. n. 192. & segg. usq. ad 216.

Applicando autem ad rem dicebam, quod verisimur in isto ultimo casu, dum testator vir qualificatissimus, neque insignis Cardinalis adus vixerit Canonicus Basilicae Vaticanae, postquam pluries exquisitas diligentias in ejus curatione adhibitas, tamquam de salute desperatus, in parvo loco, tamquam in magis decore, ac modesto Hospitali, de communi tot insignium, & qualificatorum consanguineorum consensu fuit perpetuo collocatus, cum deputacione curatoris, quae facta erat, causa cognita, non quidem per simplicem Iudicem pedaneum, sed per superpreum, ac insignem Magistratum, qualis est S. Congreg. Visitationis Apostolicae; Dicta de deputato non fuit unica, sed pluries repetita per tempus longissimum cum subrogacione unius loco alterius deficientis, adeo non videretur desiderabilis clarior probatio; Si enim verus testator non fuisset amentis, vel deinde sanitatem recuperasset, atque, neque ipse a patria, & residentia canonica perpetuo alienatus fuisset, neque sub curatoris administratione vivere passus esset; Minusque probabile est, ut inter eos conjunctos qualificatos, neque unus admissus, qui eum sublevarer curasset; Atque hinc dicebam, nullatenus obitare dictas auctoritates, ac decisiones, utpote in suis casibus veras, non autem percutientes casum controversae.

Neque obitare dicebam aliquos actus mentis recuperationem redolentes, quoniam, stante contracto statu, jam firmato infirmitatis, quae naturaliter, praesertim in aetate matura, solet esse incurabilis, hinc sequitur quod probatio huiusmodi concludere debet per se, neque aliqui actus viro prudenti convenientes sufficere, ut apud allegatos; Tantum autem abesse inculcabam ut sanitas probaretur, quod imo potius constaret de contrario; Tum ex dicta vehementissima praesumptione resultantia a continuata vita in dicto parum felici loco, qui sibi pro nobili hospitali fuit ab initio assignatus, nunquam procurando regressum ad residentiam, & patriam adeo felicem, qualis est Roma; Tum etiam ex testibus de multis amentiae signis deponentibus; Observando quod testes non deducebantur principaliter ad probandum amentiam tamquam fundamentum intentionis, quo casu obstat objecta, quod nempe non concluderent per se, sed deducebantur expiendone, ad excludendam, vel reddendam aequivocam, minusque concludentem probationem recuperatae sanitatis ex adverso praesentiam, quod attendendo testes iuxta istam lectionem, illi bene concluderent ad dictum effectum.

Prater ea, quae de recuperata sanitate dici solent, procedunt ubi praecedens infirmitas probatur per testes, vel alias privatas probationes; Secus autem ubi cum judiciali, & publica auctoritate, cum deputacione curatoris, ac interdicta administratione; Tunc enim, ubi praetendatur sanitas recuperata, requiritur nova sententia declaratoria Bart. in l. 2. c. ubi boni, nu. 5. ff. de test. ubi Alex. nu. 19. Jan. 16. Ripa n. 51. Cagnol. in l. furiosus, de reg. jur. Dec. conf. 274. sub n. 4. Apont. d. conf. 149. n. 8. bene Marta de succ. p. 4. n. 1. art. 5. nu. 44. qui duo in specie consultant Dec. conf. 2. vol. 3. & respondent ad l. barbarius, quod ibi non adesse factum Iudicis.

Et licet in Melevit hereditatis 29. Maii 1633. cor. Panzillo, & 15. Aprilis 1644. cor. Cerro, impressi d. dec. 265. p. 9. rec. contrarium dictum fuerit; Attamen observandum est, id esse verum, ubi curator nulliter datus fuisset, non absque fraudis, & machinationis suspicione; Idemque consideratur etiam in Roman. de Gracchis cor. Rembold. & coram Duran. dec. 178. & apud Merlin. dec. 772. numero 18. & in aliis, quod dici non posse videbatur in isto casu, dum curator fuerat deputatus per Congreg. visitationis Apostolicae, in qua tot insignes Cardinales assistebant, praesertim idem Cardinalis patruus, nullaque vigeat suspicio fraudis.

Quamvis autem praemisissa (posito facto) probabilitatem haberent, non tamen concludant ad effectum, de quo agebatur, quoniam facti circumstantiae docebant, ut omnes praedicti actus gestus essent honestatis, ac decoris causa, & ne vir adeo qualificatus, ob aliquas levitates, ac imperfectiones, in derisu esset, ut contingere solet; Non tamen exinde inferri potest ad talem amentiam, ut eum redderet interabilem, quoniam (ut supra advertitur) non omnis mentis debilitas, vel hebetudo, quae prudentiam tollat, vel minuat, causat interabilitatem, Minusque deputatio

curatoris, vel administratoris ad id sufficiens reputatur, Rot. apud Duran. dec. 178. nu. 39. & 32. in Rom. de Gracchis post add. Masc. de prob. ad concl. 824. Caren. d. resol. 171. nu. 12.

S U M M A R I U M.

- 1 De testamentis conditis per dementes, furiosos, &c. 2 An furiosus succedat in fideicommissis agnatis. 3 De testamento ad interrogacionem.

ADNOTAT. AD DISC. XXXVIII.

Cum segg. ad XLI. inclusivè.

Agitur in his discursibus de invaliditate testamenti ob dementia[m], seu furorem testatoris, de quo non addit alia occasio formiter disputandi, ideo videri poterunt superius deducta disc. 11. & infra disc. 64. nu. 6. ubi an testamentum conditum calore iracundiae reconvescat per cessationem d. causae, & subequatam reconciliationem.

Et circa hanc materiam furiosi, vel amentis habentur aliqua sub ritu de fidei. disc. 260. occasione agendi de puncto an furiosus, vel amentes succedant in fideicommissis, vel primo-genitis agnatis.

Quo vero ad punctum contentum in disc. 39. super validitate testamenti ad interrogacionem per nutum, videri poterunt deducta hoc eod. tit. in Romana testamenti de Boromais, disc. 78.

Decisio emanata in casu, de quo disc. 38. habetur inter dec. 314. par. 12. Alia autem quae prodierunt in segg. disc. 39. prima, & tertia habentur par. 13. rec. dec. 8. & 353.

Ad materiam tam praecedentis, quam sequentium discursuum facit haec decisio noviter in S. Rota emanata.

REVERENDISS. P. D. DE LA TREMOILLE.

Romana, seu Veneta Immissionis.

Lune 14. Maji 1696.

Omni censuratur, confirmandam esse sententiam Rotalem R. P. D. Ursini, in qua concessa fuit immissio Vener. Conventui PP. S. Augustini Venetiarum haeredi scripto in testamento Francisci Antonii, ius bona haereditaria titulo intestate successio[n]is occupantur a Joana Druvilla ejus Amica, cum legitimum non admittatur quoad adit scripsi haeres, l. quamvis 39. ff. de acquir. vel omis. haer. & reg. 86. ff. de reg. jur. l. antequam 8. C. comm. de succ. Rot. cor. Remboldo dec. 203. nu. 1. in Rom. seu Fanen. Donationis 12. Jun. 1693. Sultzerius cor. R. P. D. Molines.

Nec ream juvare valet exceptio nullitatis testamenti ob dementia[m], qua Franciscum Antonium laborasse, ideoque interabilem fuisse dicebatur, l. 2. & l. in adversa 17. ff. qui testam. fac. post. l. furiosum 9. C. eod. S. furiosus autem, in istis, quibus non est permissio, fac. testam. Ramon. conf. 42. n. 10. Jo. Andri. Fromman. de iur. furiosus sol. mibi 52. etiam si in illa insituta legatur pia causa, cujus favor haud tantus est, ut supere valeat defectum naturalis consensus, & voluntatis, ob quem furiosi, & dementes interabiles sunt, c. fin. ad succ. ab intest. Dec. d. l. furiosum, n. 15. clar. mem. Card. de Luc. de testam. disc. 38. n. 2. Reulner. eod. tit. art. p. 2. c. 8. n. 9. Scalona eod. pariter tract. l. 2. c. 7. S. 8. Manl. consulti 29. numero 5. & segg. Barry de succ. l. 1. tit. 7. n. 41. Martius Med. exam. in g. n. 22. Boet. dec. 23. n. 50.

Quia omisso, quod huiusmodi exceptio tamquam de vitio non visibili, turbida dicitur, altiorque requirit indaginem, ideoque ad petitorium rejicienda, Angel. conf. 85. n. 2. Ramon. d. conf. 42. n. 11. Grat. disc. 531. n. 84. Roecce [ponf] 75. n. 2. & segg. Rota cor. Buratt. dec. 211. n. 2. & segg. ibique Add. & cor. Celso dec. 166. in fine.

Visum fuit Dominis, in huiusmodi quaestione invaliditatis testamentorum ob dementia[m], fuororeque testantis, quam propter veritatem Scilicet in voluntatem dicti Card. de Luca dicto disc. 38. loco citato, & propter difficultatem probationum dementiae, quae per aequivocam signa menti offertur, subtilis inquisitionis reputarunt, Menoch. conf. 82. n. 211. & sequent. Ramon. d. conf. 42. n. 13. de Luca ad Grat. d. script. ar. 343. numero 8. Scalona de testam. lib. 2. cap. 7. S. 6. in prime. distinguendum esse casum, quo amentia status jam plene probatus, & perfecte firmatus fuerit, non quidem accidentaliter, & ad modicum tempus, sed simpliciter, & cum longa illius permanentia, ab alio casu, in quo vel amentia status nondum perfecte probatus fit, vel idem, tamen probatus, lucidis tamen intervallis, furorisque inducitis interrupti doceatur.

E Primò

Primo quippe casu, cum presumptio strepto continuatione dementiae semel inducitur ex regula, de qua apud Pinheiro de testament. disputat. prima sect. prima, §. 2. numer. 8. Scilicet eadem tractat. lib. 2. cap. 7. §. 7. n. 93. Manf. cons. 29. num. 40. Testamentum proinde, seu quicumque alius actus in eo statu celebratus, invalidus censetur ex iuribus sub initio allegatis, adeo ut, qui huiusmodi actum tanquam validum suscipere contendit, certis probationibus demonstrare teneatur, testantem, sedato iam furioso, mentisque tumultu, quietis, ac tranquillitatis cum perfecta iudicii recuperatione, dispositionis tempore fuisse restitutum. Card. de Luca, d. d. c. 38. num. 2. vers. quatuor casus, alicuique congesti per Rocc. disp. iur. select. cap. 135. n. 25. §. seg. Martius Med. dec. 17. n. 31. §. seg.

Secundo vero casu in dubiis iuris est, furiosum, & mentem in suis iudiciis ultimum condere elogium posse, ut fanciunt Imper. in leg. furiosum, §. Cod. qui testam. fact. poss. & in §. Præerea iustitiam, Joann. Andr. Frommann. de iur. furios. fol. 69. numer. 6. §. seg. Pinheir. de testament. disputat. 1. sect. 1. §. 2. numer. 5. Reuicer. eodem tractat. par. 2. cap. 8. num. 29. Bary de success. lib. 1. cap. 7. sub numer. 40. Manf. consultat. 29. num. 32. Petr. Royz. Maurenes dec. Lithuanica 1. num. 109. §. sequens. & dec. 4. num. 346. Rot. coram Remboldo dec. 203. num. 8. & coram Cerro dec. 127. num. 16. sed solum disputant Dodogors, cuius in iuribus in iuribus, num Testamentum quietis, vel furoris tempore fuerit ordinatum, illudque incumbere eleganti illius validitatem senserunt. Menoch. consil. 82. num. 220. Pinheiro de testament. disputat. prima sect. 1. §. 2. numer. 9. Rocc. d. d. c. 38. num. 3. ubi concordant. Contra vero huiusmodi iuris rejectum esse in eum, qui impugnat testamentum, cum pro illius validitate non minus nature, quam iuris militet presumptio, subsistenti Ruij. cons. 145. numer. 7. lib. 1. Ramon. consil. 42. numer. 45. Manf. consultat. 29. numer. 33. Reuicer. de testament. dicta par. 2. cap. 9. numer. 1. vers. sed contrarium sentiantur. Poccac. ad Constitut. March. 26. §. 3. numer. 12. Rota dec. 370. numer. 26. par. 4. tom. 3. recentior. coram Bichio dec. 305. numer. 14. coram Merlin. dec. 772. num. 11. §. 1. coram Cerro dec. 681. numer. 15. in Tuderina Donationis 10. Martii 1692. §. Maxime quia, ubi concordant. de fissiones coram Eminensissimo Caccia; Ideoque is, qui dicit Testamentum tanquam ab infano conditum non subsistere, insaniam probare teneatur, & quidem preciso tempore conditi Testamenti. Corn. conf. 261. numer. 21. lib. 4. Ramon. dict. conf. 42. numer. 25. Barbof. Voc. dec. 11. num. 12. Andreol. contrav. 223. Caren. resol. 171. numer. 14. Rota coram Duran. dec. 178. numer. 10. §. sequens. §. num. 15. §. seg. Carril. dec. 664. n. 12. & 16. Cerro dec. 127. n. 15. & dec. 681. numer. 1. & dec. 137. numer. 3. par. 14. rec. in Ariminen. Bonor. super Remifioria 23. Februarii 1693. sub initio cor. Rever. Hervault Archiepiscopo Turonensi.

Quæ secunda opinio, omni submotâ contradictione, locum apud omnes sibi vindicat, quando aliqua imperfecta licet, & semper probatione, adstruitur in disponente sanitas mentis, probaturque, dum morbus conquefcebatur, inter insaniam, fororilicet intervalla Testamentum exaratis Cardinal. de Luca de testament. dicto discors. 38. sub numer. 2. & discors. 39. numer. 5. §. seg. Nam hominem sapere secundum naturam est, deperire vero, & rationis esse experient, id hominem repugnat nature, leg. nec Codicillos quintas, ibique Glor. Cod. de Codicillis, Ramon. dict. conf. 42. numer. 11. Manf. consultat. 29. numer. 11. §. sequens. Barbof. dicto Par. 11. numer. 7. & Reuicer. de Testament. par. 2. cap. 9. numer. 1. §. sequens. Petr. Ruyz. dicta dec. Lithuanica prima, numer. 119. §. sequens. Rota dec. 348. num. 10. & 11. par. 16. coram Celso dec. 166. numer. 5. coram Cerro dec. 127. num. 4. §. seg. in dicta Tuderina Donationis 10. Martii 1692. §. Prout nec in contrariis coram Eminensissimo Caccia, & in Romana, sen Fanen. Donationis 12. Junii 1693. §. penultimo coram R. P. D. Molines, quo fit, ut probationes impugnant testamentum tanquam factum in tempore, quo mens furoris actu tumultuabat, utroque contrarie iuris, & nature præsumptioni, facilitate constandatur, aliis probationibus, & argumentis illi famularibus, Paril. conf. 88. numer. 49. lib. 3. Corn. conf. 261. n. 20. lib. 4. Andreol. contrav. 223. Gratian. discors. 243. numer. 11. ibique de Luca, Urceol. de transact. quæst. 33. numer. 27. §. seg. Manf. consult. 29. numer. 51. §. seg. Pinheiro de testament. disputat. prima, sect. prima, §. 2. numer. 7. Cerro dec. 127. num. 21. & 22. & dec. 681. numer. 14. Cell. dec. 166. n. 14. dec. 348. num. 11. & 12. par. 16. rec. in dicta Tuderina

Donationis, §. Eo magis, passim ajcentes, facilius credi duobus Testibus de sana mente deponentibus, quam mille de infania.

Causam vero testamenti, de quo agitur, in secundo casu versari, Domini deducunt ex ipsis Testibus à Joanna Druffila inducibus, qui datus è furore iudicibus, luciditate Francisco Antonio effuluisse intervalla, diserte deponunt d. dec. 137. numer. 3. par. 14. dec. 348. numer. 7. par. 16. recentior. licet ad id probandum satis, loqui de eo genere demencia, que illam non excludat, Manf. d. c. 38. §. 2. n. 32.

Rursus id comprobatur ex matrimonio ab eodem contracto laud multo ante conditum Testamentum, quod certe iniuri permittitur sub stupido hebetioris ingenii, vel furioso lucida habenti intervalla, bene Jo. Andr. Frommann. in rr. de iur. furios. fol. mibi 60. num. 7. Dec. consil. 232. num. 1. dec. 107. num. 28. par. 2. dicitur. Non vero his, quibus furor, & infania, cum perpetua mentis alienatione iudicium pervenit, Paril. conf. 88. num. 40. §. seg. lib. 3. Surd. conf. 89. num. 31. §. seg. Boet. dec. 233. n. 68. & 69. dec. 107. n. 13. cum seg. §. num. 29. par. 2. dicitur, ut etiam simili argumento ducto ab emissione professionis in religione pro excludenda demencia utitur, Barbat. cons. 59. lib. 2.

Quod autem idem Testamentum quietis, & sanitatis tempore exaratum fuerit, facilius probatur, illud enim longè ante obitum Testatoris exceptum fuit à Notario, qui dixit, eum sibi optimè cognitum sanum De gratia mente, sensu, loquela, visu, & intellectu, ac etiam corpore, Quam Notarii assertionem, iuncta presentia septem Testium, cor quibus actus gerabatur, in proposito expendunt Caren. 16. par. 171. numer. 4. Cardin. de Luca discors. num. 7. §. 8. illaque semper magnificè Rota, ut apud Cerro dec. 681. numer. 3. & 4. Cell. dec. 166. numer. 15. dec. 137. numer. 5. par. 14. dec. 167. num. 4. par. 18. rec. in Firmiana Legatorum 29. Januarii 1691. §. Non subsistit coram Reverend. P. Domin. Priolo, adeo ut si ab impete demencia nota, & nullitatis vitio Testatorem, & Testamentum vindicare proptis non valeas, efficiat tamen, ut contrarium probare contendens liquidissimas probationes afferre teneatur, Bary de success. lib. 1. cap. 7. numer. 42. in fine; Maxime, quando, ut optimè ad rem nostram advertit Luca discors. 38. sub numer. 2. cum illa concurrat bonè ordinata series dispositionis Testamentarie, que quam iusta, æqua, & prudens fuerit in nostro casu, deprehenditur ex concinna illius enarratione facta in primâ decisionem R. P. D. Urfini edita 28. Junii 1694.

Ex qua aliud omnium præstantissimum elici argumentum pro submovenda suspitione, quod Testamentum conditum fuisse ab homine, qui sana mente, reboque iudicio caruerit, perpetuo tenuit Rota coram Remboldo dec. 203. numer. 8. & numer. 20. §. sequens, coram Celso 166. numer. 16. Cerro dec. 127. num. 23. §. seg. & dec. 681. n. 18. dec. 348. numer. 16. par. 16. dec. 167. numer. 5. par. 18. recentior. in Romana, seu Fanen. Donationis 12. Junii 1693. §. Nec subsistit cor. R. P. D. Molines in Firmiana Legatorum 29. Januarii 1691. §. Verum, cor. R. P. D. meo Priolo, & 9. Junii 1692. cor. R. P. D. meo Pio, & in Tuderina Donationis 10. Martii 1692. §. Eo magis, cor. Eminensissimo Caccia 8. Februarii 1692. & Ariminen. Bonorum 23. Februarii 1693. §. Maxime vero, cor. Reverendiss. d. Hervault Archiepiscopo Turonensi, maxime si ab herede infinito procul abest suspicio fraudis, aut machinationis, ut in casu nostro, in quo agitur de pia causa, & de Conventu fidei Venenit.

Atque hæc conjectura tanti fit, ut ex ea validitatis robor plerique tribui crediderint Testamentum, quanvis in furore condito, quibus magis quod scripsum est, quam quibus scripserit, spectandum esse videatur, iuxta opinionem, quam communiorum, & auctoritate Romani Senatus approbata Teste Valer. Max. alt. Rota dec. 129. nu. 15. §. seg. par. 2. dicitur, coram Remboldo dec. 203. numer. 21. & licet contrarium Sententiam veterem esse rectè senserint Card. de Luca dict. discors. 38. num. 22. in fin. Pinheir. de Testament. disputat. 1. sect. 1. §. 2. numer. 10. Scilicet eadem tractat. lib. 2. c. 7. §. 8. Martius Medic. exam. 9. num. 17. & 18. Duran. dec. 178. numer. 25. §. seg. utraque tamen Sententia conciliari, distinguendo prudentem dispositionem factam a furioso ob perpetuam mentis alienationem omni carente intellectu ab alia, que ab eo, qui furor intermissus fuit, moribusque det inducias, ordinata legitur, ut primo Casu, secunda Ratione, ideoque in quiete concepta, atque edita censetur, de Luca de Test. d. d. c. 38. n. 2. d. c. 39. num. 10. & 17. Scilicet eadem tractat. d. lib. 2. cap. 7. §. 7. num. 92. Reuicer. par. 2. cap. 8. n. 31. & cap. 9. num. 1. vers. alius vero, Pinheir. disp. 1. sect.

sect. prima, §. 2. num. 10. Caren. resol. 171. num. 7. Minfinger. observo. 41. cent. 2. Barbof. Voc. dec. 11. num. 9. §. seg. jun. 10. num. 18. & seg. Jo. Andr. Frommann. de iur. furios. fol. 82. num. 22. Manf. consult. 29. num. 55. & 56. Urceol. de Transact. quæst. 33. §. seg. Martius Medic. exam. 9. num. 55. & dec. 17. n. 35. & 40. Petr. Royz. dec. Lithuanica prima, n. 110. & seg. & num. 127. Rota dec. 129. n. 17. par. 2. dicitur, Rot. cor. Merl. dec. 772. n. 11. & 12. cor. Duran. dec. 256. n. 14. Duran. dec. 178. num. 24. §. seg.

Neque huic dispositioni prudentem, ac rectè ordinatam quicquam degerit visum est, in iuribus præceptum heredi in iudicium exigendi rationes à quodam Consanguineo tempore, quo sua bona administraverat, necnon etiam suam Testamentariam dispositionem tuendi adversus omnes, quos contra se conspirasse crediderat, ut tanquam fatuos rerum suarum administratorem quoque elogium impugnavit eos, eod. colore suum ultimum quoque elogium impugnavit.

Quia hæc omnia tanquam prudentis, & iusta ex causa impetrata furentis, & demenciae minime redolent, Ramon. conf. 42. num. 21. cum seg. Cell. dec. 166. n. 9. in iuribus sapientis hominis, voluit suum Testamentum perpetuo valitum & non fatuo, sed sano, & recto iudicio reputavit acerbitatem iniuria sibi irrogata Curatoris deputatione, acriter præfandè, graviterque de illa conatus ut ex similibus actibus sanæ mentis argumentum eliciendo ratiocinatur Rot. in dicta Tuderina donationis 10. Martii 1692. §. Et sane, coram Eminensissimo Caccia.

Ut etiam parvi faciendi visa sunt quedam signa Crucis in Testamento præfixa nomini prædicti Consanguinei, quem magis sibi infensum suspicabatur, quodque se sanæ mentis dixerit, ac nonnulla denique alia præter, seu contra Juris regulas disposuerit. Cum in proposito spectetur solius an substantia dispositionis rectè congruat rationi, absque eo, quod illi derogare valeat infamia Juris, aliaque levitatis signa, quibus Testator, & Testamentum notatur, cum & visio sani intellectus ipso tempore actus gestis aliqua facere, & que à recta ratione desinant, haud raro contingat, Manf. consult. 29. n. 25. §. seg. Barbof. Voc. dec. 11. n. 14. optimè ad rem nostram Rot. cor. Duran. d. dec. 187. n. 22. §. seg. & cor. Remboldo dec. 203. sub n. 21. cum seg.

His denique omnibus magnum consulti administriculum subsequuta observantia elicit, tum ex facto ipsius Testatoris, tum etiam aliorum Cohæredum ab intestato, ille enim rarum semper habuit, firmumque esse voluit Testamentum à se conditum, cujus exemplum tradidit Patribus S. Gregorii in Monte Cælio, in quorum Ecclesia sepulcrum sibi delegerat, pluribus coram favore scripsit legatis, quo facto innotuit constans, firmumque eidem fuisse iudicium, non autem stultorum more mobile, ac variatum. Rota in d. Firmiana legatorum 8. Februarii 1692. in fine cor. Reverendissimo Turonensi. Hi vero causam hæc nullitatis Reverentissimi ab ipso litis exordio deseruerunt, agnoscentes à viro sanæ mentis re vera illud conditum; unde ab aliis ex capite demenciae impugnari amplius non posse videtur, ad tradita per Paril. conf. 88. num. 47. & seg. lib. 3. Ramon. conf. 42. num. 42. de Luca de Testam. discors. 39. n. 13. Rota coram Cerro d. dec. 681. n. 6. dec. 348. n. 20. §. seg. par. 16. in Ariminen. Bonorum super Remifioria 23. Februarii 1693. §. Nec pariter, coram Reverend. Turonensi.

Quæ sunt omnes probationes, & argumenta simul iuncta fortius urgere visa sunt ex ea viva ratione à naturalis, Civilisque Juris ducta principis, iuxta quam cum à natura rei quicque fuit fit moderator, & arbiter, licet rem mandatæ, mandati, huiusmodi proinde naturalis libertatis usum, & exercitium disponendi de rebus suis per actus extrajudiciales testandi, Jura cuique permittere debent, licet perfecta prudentia, & iudicio in præcellenti gradu minime polleat, dummodo tamen abest eo positivum voluntatis impedimentum, tollens in radice consensus, & voluntatem, que sunt naturalia principia humanarum actionum, argumento Text. in hac consultiissima, §. Ac cum humana, C. qui Testament. fact. poss. Paril. conf. 88. n. 41. lib. 3. Corn. conf. 85. num. 5. lib. 2. & conf. 261. num. 21. lib. 4. de Luca de Testam. discors. 38. num. 2. Bary de success. lib. 1. cap. 7. num. 43. Rota coram Cerro dec. 127. num. 10. & 11. & coram Remboldo dec. 203. numer. 4. adeo ut satis fit, Testatorem ea valere sanitate mentis, qua præditus videtur Pueri 4. annorum, & Puella duodecimum annum egressa, quibus Leges Testamentum condere posse permittunt, Paril. d. conf. 88. num. 38. Manf. consult. 29. num. 24. & qui superflue creditur majoribus morti proximo, quibus testandi facultas non admittitur, licet mortis cogitatione eorum animus, iudiciumque pervertatur, ac con-

turbetur; Corn. d. conf. 261. num. 21. lib. 4. Pinheir. de Testam. disp. 1. sect. 1. §. 2. n. 14. & seg. de Luca ad Grat. discors. 843. n. 7. & 10. Rota coram Cerro dec. 127. n. 12. & passim apud alios.

Quo fit, ut apud omnes jam pro regula traditum, receptumque sit stupidos, rudelicque homines, ac hebetis, & crassioris ingenii testari posse, quia licet infirmi iudicii, imbecillique sint animi, possunt nihilominus uterique diocritatem officiorum, & vitæ communem cultum, Authore Tullio lib. 2. quæst. Tuscul. apud Reuicer. de Testam. p. 2. cap. 10. n. 4. Ramon. conf. 42. num. 29. §. seg. Manf. consult. 29. num. 24. & seg. Joann. Andr. Frommann. de iur. furios. fol. 52. num. 15. Martius Medic. exam. 9. numer. 8. Petr. Royz. dec. Lithuanica 4. n. 341. Rota dec. 377. num. 1. par. 1. dicitur, & dec. 384. num. 5. & 6. par. 1. rec. & coram Cerro dec. 127. numer. 9. & seg. in Tuderina donationis 10. Martii 1692. §. Prout nec, coram Eminensissimo Caccia, & in Fanen. donationis 12. Junii 1693. §. Prout nec refragantur, coram Molines.

Chim igitur ex his omnibus patet, non ob qualemvis demenciam, sed ob illam foleammodò, que perpetua mentis alienatione iudicium penitus pervenit, reddi aliquem inestabilem, toque insuper argumentis probatum jam fuerit Franciscum Antonium, licet aliquam mentis defectu turbatum, artamen iudicium tempore defuit rebus, ut poterat, disposuisse, futilis proinde, superflueque videtur posset labor resellendi argumenta, & probationes contrarias, cum ille penitus confundatur conjecturis allatis pro mentis sanitate, suffultis præsumptione nature, & juris plenius animi robur, & iudicii similitudinem ad validentem huiusmodi actus minime desiderantis, nihilominus tamen, ut consutatis obiectis, validitas controversi Testamenti magis, magisque clarescat.

Inefficax primò visum est argumentum demenciae elicitum ex deputatione Curatoris ad instantiam Consanguineorum facta Francisco Antonio, cum huiusmodi auxilio succurratur etiam imbecillitati infirmorum, quos tamen lex testabiles esse vult, ideoque merito post Jo. Fab. in §. Præerea, insitit, quibus non est permiffum fac. testam. huiusmodi conjecturam rejecit Jaloni. in l. iur. fess. num. 2. vers. tertio singulariter limitas, C. qui testam. fact. poss. Paril. conf. 88. n. 40. lib. 3. Caren. resol. 171. n. 12. Barbof. Voc. dec. 11. n. finali. Bary de success. lib. 1. c. 7. n. 43. Rocc. disp. iur. select. c. 135. n. 13. & 14. de Luca de Testam. discors. 38. in fine, illaque penitus contemnendam in causa furiosi habentis iudicia intervalla, ex Rota coram Remboldo dec. 203. num. 11. & seg. & coram Merlio, dec. 772. num. 8. scripsit Urceol. de iur. fess. quæst. 35. num. 21. induciarum enim tempore furiosus, ut sanus in peritque habetur, ideoque licet interim Curatoris nomen maneat, ipsum tamen officium quiescit, ut inquit Frommann. de iur. furiosorum, fol. 69. num. 8. quo fit, ut datio Curatoris probet quidem demenciam pro tempore quo fuit constitutus, sed non pro sequenti, Manf. conf. 29. n. 39. Cerro dec. 127. n. 19.

Minus verò ulla perpetua demenciae conjectura elici valet ex paterna dispositione, in qua scriptis hæredibus universalibus nepotibus, Franciscus Antonius in sola legitima instituitur, cum imò pater si pro demente filium habuisset, eidem de Curatore provideret, ut post Paril. sepis citatus, conf. 88. num. 69. & seg. ratiocinatur Ramon. conf. 42. num. 32. & seg. ex huiusmodi iudicio patris potius eruens argumentum pro comprobanda sanitate mentis, Dec. conf. 448. n. 34. Caren. resol. 171. num. 13. & 14. Rota in Tuder. donationis 10. Martii 1692. §. penult. coram Eminensissimo Caccia, in cuius casu agebatur de patre, qui filio reliquerat scuto. 10. in causam legitimam, data matri facultate illum reintegrandi ad successionem, si melius se gereret, haberetque, ibidemque bene animadvertitur, ex huiusmodi dispositione non excludi subsecutum reconvalescentiam pro tempore actus celebrati.

Longè verò levior est alia conjectura deducta ex pluribus matrimonialis re infecta tractatis, cum etiam sane mentis vitiis id frequenter accidit, Paril. d. conf. 88. n. 64. Quinimò huiusmodi argumentum retorquetur, nam similes tractatus præsupponunt capacitates in eundem matrimonium, quod sine mentis sanitate contrahi nequibat, quodque re vera deinde contractum fuit.

Nec pariter urget destruo eisdem in hospitale stultorum. Tum quia similis detentio in privato carcere ob eandem furoris causam neglecta fuit in seipis laudata Tuderina Donationis, ut consilii potest ex §. Et sane, cum etiam quia notorium in Urbe est, ad huiusmodi hospitale de-

ferri non solum amentes perpetuo furore percitos, sed curae causa furoris tempore ibidem degere eos etiam, quos morbus non sine laxamento aggreditur, & demum quia subsequuta deinde dimisso Parentibus, procurata mentis sanitati eundem restitutum fuisse fuadeo, eo ferme modo, quo cum demencia status judiciali, & publica autoritate firmatus est, contraria sententia sanitas recuperata probatur, ad tradita apud de Luca de testam. disc. 38. n. 4. & 5.

Deveniendi denique ad probationes demenciae, quae ex publica voce, fama, Medicorum iudicio, & Testium dictis deprehendantur.

Quod attinet ad primam, Iudicis circumspectione opus est, cum vulgus in nominibus ejusmodi imponendis liberalius esse solet, ut monet Frammann. de Jur. furios. fol. 52. n. 15. & fama plerumque mendax cedit veritati, Alexan. de Nevo conf. 37.

Medicorum vero Iudicio licet in his Causis praecipue deferendum sit, illud tamen attingere debet tempus conditi testamenti, Corn. conf. 265. sub n. 2. lib. 4. de Luca ad Gratian. disc. 84. sub n. 10. verum potissimum quando.

Et tandem quod attinet ad postremam probationem elicitam est dictis Testium, praeterquam quod nemo non videt, quam difficile sit, ex illis parere concludentem demenciae probationem, ob ea quae ad eandem perficiendam requirit tradiderunt Ramon. conf. 42. n. 12. & seqq. Caren. resolut. 171. n. 15. Pincher. de testam. disp. 1. sect. 1. §. 2. num. 12. Scalona eodem tract. c. 7. §. 6. lib. 2. Manf. consult. 29. num. 17. & seqq. Cer. decif. 127. num. 7. & Duran. dec. 178. n. 17. quamque sit periculosa, & fallax, cum dementes, & facti, vulgo grossolani, & obrusi, ita sint in confinio, ut facile Testis aberrare possit, scit post Paris. d. conf. 88. n. 56. lib. 3. Ramon. conf. 42. n. 17. ibique Adden. hujusmodi probationis species in nostra facti specie parvi facienda visa est; Primo quia convelliuntur Juris praesumptione, contra rei probationibus, & quidem praestantioribus supra relatis. Rursus eruitur ex informibus Testium depositionibus, ideoque vix probationis nomen meretur, Rota coram Cerro dec. 681. n. 14. dec. 348. n. 17. par. 16. dec. 167. n. 9. par. 18. Postremo quia inordinatus sermo, & verba Francisci Antonii, inaccessus cum laeris, & incoenimnis vestimentis, quod tanquam sitiosus illuderetur, ceterique actus, de quibus Testes deponunt, praesertim potius quamdam animi levitatem, quam demenciam, quae elici minime valet ex quolibet actu viro sane mentis omnino non convenienti, Manf. consult. 29. n. 23. de Luca de testam. disc. 40. n. 7. & seqq. Rota cor. Buratt. dec. 256. n. 12. & 13. Cer. dec. 127. num. 13. & seqq. & in Tudert. donationis 10. Martii 1692. §. Prout nec, coram Eminenti Caccia.

Vindicare jam Testamentum, de quo agitur, ab apposita demenciae nullitate, facilius rejecta fuit altera nullitas, ob quam irritandum dicebatur tanquam scilicet conditum calore iracundiae, qua Testator exardebat contra Consanguineos, qui, ut dictum est, Curatorem illi deputari obtinuerunt per ea, quae late tradit Altograd. conf. 55. lib. 1. quia nec effrenatus ira motus, qui instat furoris Testatoris mentem perturbaverit, probatur, nec rursus hujusmodi exceptio obijci amplius potest adversus Testamentum post remissum calorem iracundiae approbatur, aut perpetuitate quadam animi confirmatum per plures annos, quibus Testator superstes fuit, Barry de success. lib. 1. c. 7. n. 44. Reulner. de Testam. p. 2. c. 13. in fine.

Ecita utraque, &c.

AVENIONEN. FIDEICOMMISSI, PRO MARGHERITA, ET MAGDALENA DE VIENNOT, CUM ANNA.

Casus variè decisis per Rotam.

De invaliditate testamenti ex causa furoris, vel demenciae, quando intret necne; Et de testamento ad interrogatum per nutum.

S U M M A R I U M.

- 1 Facti series.
2 Resolutiones cause.
3 De testamento irritabili ab amentiam.
4 An & quando testamentum ad interrogacionem valeat, & n. 16.
5 Quilibet praesumitur sane mentis.

6 Habens pro se regulam sufficit offuscare probationem limitationis.

7 Attestationi Notarii est deferendum.

8 Ac subscriptioni testium.

9 Ac etiam subscriptioni sacramentorum.

10 Attenditur prudens dispositio, quod distinguitur nu. 17.

11 An utilis sit magna, vel modica.

12 Falsitates, & machinationes non committuntur sine magna utilitate.

13 Deservit etiam observantia.

14 An, & quando testes testamentarii admittantur contra testamentum.

15 Non omnis infirmitas mentis reddit intestabilem.

16 Declaratur conclusio, de qua n. 4.

17 De conclusione, de qua n. 17. an dispositio prudens amentis valeat.

18 Declaratur conclusio, de qua num. 13. circa observantiam.

19 Quomodo ista materia decidenda sit.

20 Et quomodo regulanda sint conclusiones, & doctrina.

D I S C. XXXIX.

JOannes de Viennot lethali morbo laborans, testamentum nuncupativum nuncupatione explicita condidit coram septem testibus, & Notario, qui illud redegit in scripturam ad formam Statuti in singulis paginis in testibus scriptam, in quo haeredes instituit duos ejus filios cum substitutione inter eos, eisque prole deficientibus, substituit Simeonem agnatum, aliqua etiam dispositione facta ad favorem Annae uxoris, quae sequuta morte testatoris, filiorum tutelam suscepit, ac haereditatem adivit ex testamento; quod in aliis partibus quoque implevit; Cum autem dictorum haeredum obitus absque prole contigerit, unde propterea factus effectus casus ad favorem dicti Simeonis fuerit, atque, isto postmodum defuncto, Margherita, & Magdalena ejus filiae immisionem in partibus obtinuerunt, Commissa ex scripto Sanctissimi, vel Cardinalis Legati causa in Rota coram Cerro, sub diebus 24. Jan. 1659. & 27. Februarii 1660. ex fundamento invaliditatis testamenti ob testatoris amentiam, contra adrices prodierunt resolutiones, à quibus recessum fuit sub die 20. Junii 1661. coram eodem, atque reasumpta causa (per notabile tempus quiescente) coram Albergato subrogato, sub die 17. Novemb. 1670. (ne tamen in hac ultima disputatione non scribente) posterior resolutio pro testamento validitate confirmata fuit.

Cum autem unicus causae punctus in eo consisteret, an testator esset necne testabilis, Hinc proinde Scribentes pro Anna rea conventa, quae filiorum testatoris intestata haeres erat, pro amentie justificatione, duo deducebant fundamenta in primis decisionibus admittit; Primo scilicet aliquorum testium testamentariorum, ac etiam aliorum depositiones, super statu omnino frenetico testatoris, quem propterea fortiter ligatum in cubiculo tenere oportuit, ex iis quae, ceteris relatis, habentur super hujusmodi testamentorum invaliditate ob mentis firmitatem, apud Mantice, dec. 60. Rot. dec. 620. p. 1. & dec. 107. par. 2. de verif. dec. 288. & 346. par. 9. rec. in quibus concordantes.

Et secundò, quod ageretur de testamento condito, non ad dictam testatoris, sed ad Notarii interrogationem, cum simpliciter verbo affirmativo si, vel nutu, & signis; Quamvis enim haec testandi forma in jure prohibita non sit; Attamen id procedit quando testator in statu valido ita sit testatus; Secus autem in statu infirmitatis praesertim gravis, ac lethalis, fortius verò ubi ea frenesim causaverit, cum tunc praesumptio orgetur contra testamentum, ideoque testamentarii sit unus concludenter probandi, quod illud in statu sane mentis, ac sincerè ordinatum sit, neque intret ea generalis praesumptio, quae regulariter viget, juxta communem traditionem DD. in l. i. ubi dicitur, C. de testam. ut ita distinguendo firmant Roman. conf. 306. n. 6. veri. Ego vero pro veritate, Corn. conf. 73. n. 5. & 6. lib. 1. Menoch. conf. 45. Spad. conf. 90. n. 8. lib. 1. Rot. ad dec. 288. & 346. par. 9. Mant. d. dec. 60. cum aliis in hujus causae decisionibus, praesertim secunda.

Scribens ego pro adricibus, ac testantium validitate, (etiam cum sensu veritatis, qualem demum Rota agnovit) dicebam huic parti justitiam assistere, ob majores probationes, quae sanitati mentis, ac sinceritati actus assistebant, ac etiam ob insufficientiam probationum amentiae.

Illud imprimis generaliter statuo, priusquam ad specialia, ut infra, descenderetur, quod cum ex dicta communi

tradiione DD. in d. l. i. ubi dicitur, de qua in omnibus ferè autoritatibus, ac decisionibus, de quibus infra, praesertim apud Celsum dec. 166. num. 5. quilibet in dubio praesumatur sane mentis, neque testamentario incumbat onus probandi sanitatem, cum ei sufficiat regula, vel praesumptio, transfundens onus probandi concludenter contrarium in oppositorem.

Hinc proinde resultat nimium frequens conclusio, de qua apud Surd. conf. 595. n. 6. Rota dec. 229. nu. 33. p. 6. rec. 158. n. 3. & dec. 279. num. 1. p. 10. & frequenter, ut scilicet habenti pro se intentionem fundatam, non incumbat onus faciendi probationes preponderantes, ac sufficientes alias factas in contrarium, sed sufficiat, etiam semiplenè, seu alias imperfectè offuscare, d. ubi iamque reddere probationem ejus, cui cum perfectè facere omis incumbit, ita potius per destructionem jam factè, ideoque perniciosa preponderantia necessaria non est; Et tamen eam in presenti concurrere dicebam, ex pluribus simul factis, quae cessare faciebant illas difficultates, quae super singulis distinctè consideratis cadere poterant, cum consuetæ regula, ut singulari quae non praesent, &c.

Primo siquidem assistebat attestatio Notarii, cui ob ejus fidem, à lege, atque à testatore probatam regulariter est deferendum, Bald. in d. l. sentum, nu. 27. C. de transact. & ceteris apud Buratt. dec. 211. num. 7. & dec. 256. n. 3. Cels. dicitur dec. 166. num. 15. dec. 233. nu. 32. p. 7. recen. cum aliis collectis per Andreol. controverf. 223. numer. 5. ubi cum consuetæ incepto pragmatico in stylo, in parte numerica magnam vim constituendo, longam retexit litaniam doctrinarum.

Secundo ob testium subscriptionem in singulis chartis, ad formam Statuti, cum ita testes idem affirmare dicantur, ex relatis per Surd. conf. 414. n. 76. & seqq. Rot. dec. 263. num. 26. & 27. p. 4. rec. tom. 2. & dec. 582. n. 34. & 35. ead. part. 4. to. 3. & in aliis, de quibus infra.

Tertiò ob attestationem parochi, qui contemporaneè testatori, tanquam sane mentis, sacramenta ministravit, ut ponderatur apud Cels. d. dec. 166. n. 17. apud Buratt. d. dec. 211. n. 9. dec. 256. n. 17. & 20. d. dec. 233. nu. 18. p. 7. rec. & in aliis in eis relatis.

Quartò, ex bene, ac prudenter regulata dispositione, quae licet, (posita mentis infirmitate,) ex veriori sententia non sufficiat, attamen in dubio nimium attendenda est, ut infra distinguendo habetur.

Quintò pro meo iudicio maximi momenti erat ea circumstantia, quam, juxta styli amplectendi motiva naturalia potius quam legale, nimium exagerabam, (atque potissima causa fuit recessus à prioribus duabus resolutionibus,) modice scilicet, ac eventualis, & verisimiliter non sperata utilitatis dicti Simeonis, qui duobus, ætate longè inferioribus substitutus erat.

Falsitates etenim, ac machinationes, ut advertitur supra, disc. 2. & in aliis, committi non solent, nisi ex motivo magne utilitatis; Potissimè verò in hac facti specie, quod agebatur

12 de testamento condito nuncupatione explicita, publicè, & palam omnibus audientibus dispositionem, unde propterea, magna requirebatur machinatio, in cuius casu, machinator curasset liberam institutionem in universa haereditate, relicta filii sola legitima, non autem adeò eventualem, ac verisimiliter non speratam substitutionem bene regulatam favore agnationis, cum pinguì dispositione ad favorem ipsius oppositricis, ut clarè ad sensum; Illaque motiva naturalia sunt illa, quae in hac materia principaliter attendenda sunt.

13 Et factò, demum accedebat observantia ejusdem Annae impugnatricis, dum vigore testamenti haereditatem adierat, legata solverat, omniaque alia impleverat, ideoque intrat adeo frequens, ac recepta propositio, super operatione observantiae in omnibus ambiguis.

14 Econverso autem d. contrarie probationes minus concludentes erant; Siquidem quoad testes, pluries ex eis notabiles patiebantur exceptiones in persona, praesertim verò unus magis affectatus, utpote effectus ejusdem Annae viri, ob urgentia argumenta, quod de tempore depositionis, aliqua futuri matrimonii preparationes jam praecessissent.

Ac ulterius, cum ex supra deductis, ac pluries in praecedentibus, testes subscribendo; approbare dicantur ea, quae per Notarium gesta sunt, ita contrarium asserendo, contrariè dicendi vi, propriam turpitudinem allegantes; Quamvis enim Spad. dicit. conf. 90. lib. 1. & conf. seqq. cum cuius auctoritate in primis decisionibus proceditur.

Card. de Luca, Lib. IX.

ceteris relatis probet, ut non prohibeantur testes testamentarii Notarium convincere de falsitate, atque probare contrarium ejus, quod in scriptura reperitur; Artamen id recedat procedat ad dictum effectum, atque ubi Notarius aliter veritatem actus eo modo, quo verè coram eis gestus est, & in his terminis omnes loquuntur; Secus autem ubi agitur de statu testatoris, quem omnes videbant, adeo ut equale sit delictum Notarii, ac ipsorum interventum, ac subscriptionem testamento condito per eum, quem videbant furiosum, ac intestabilem, ut ita distinguendo advertitur in posterioribus decisionibus.

Potissimè quia non agebatur de mentis infirmitate fixa, & confirmata, sed de accidentali frenesim resultantè à periodis morbi, unde propterea stant bene simul ut testator quandoque freneticus fuerit, & tamen cessante illa accidentali alteratione fuerit in statu valido, ac habili ad testandum, juxta plurimum casuum distinctionem, de qua, disc. praec. ubi quod non omnis mentis hebetudo causat intestabilitatem, ut etiam habetur disc. seq.

Quoverò ad alterum assumptum, circa testamentum ad interrogacionem; Dicebam, quod vera, nimiumque probabilis videretur distinctio, de qua apud Mart. Medicis dec. 1618. & Surd. conf. 414. n. 54. & seqq. quae mediante bene decisionibus, ac autoritates desuper in contrarium urgentes conciliantur, quod scilicet; Aut nulla precedente testandi praeparatione, ac voluntatis communicatione per testatorem facta Notario, vel alteri, hic ex abrupto, ac proprio mare interrogatorum testatorem graviter infirmum, cum interrogatoris, quae suggestiva dicantur, & tunc recedat id procedat, ex a probabiliori ratione ponderata in supra allegat. decisionibus, praesertim dec. 88. & 346. part. 9. rec. quod gravi morbo lethali correpti, ac moribundi, ad evitandum fastidium, omnibus affirmative responderent (solum, si si), non reflectendo ad vim interrogacionis, vel ad effectum responsionis; Aut verò praecessit praeparatio, adeo Notarius, vel alter, cui testator jam ejus voluntatem communicaverat redigendam in scripturam, eum interrogat super jam communicatis, an bene extensa essent, & an eadem voluntate perseveraret; Idque ob morbi angustiam, cum solis verbis, vel signis explicare fit minus incommodum, juxta plures casus, de quibus supra, & tunc difficultas non intrat, nisi aliud in contrarium probetur, talisque est frequens, & quotidiana praxis.

Cumque scribentes in contrarium, nimium se diffunderent in respiciendo quartum fundamentum supra deductum ex prudenti, bene ordinata dispositione, tam circa filiorum institutionem, cum reciproca substitutione inter eos, ac subsidiariam ad favorem agnati, quam circa disposita favore uxoris sub conditione viduitatis, ac etiam circa electionem sepulturae, plaque legata, aliasque dispositiones, non nisi viri prudenti congruas, multa deducebant; Hinc proinde, ad aequivoca tollenda dicebam, quod in ista quaestione apud Scribentes nimium involuta, an scilicet testamenti rationalitas, ac dispositionis verisimilitudo, illud salvet ab invaliditate, non obstante probata demencia testatoris.

Affirmativam ex sententia Senatus Romani, relata per Valerium Maximum, & alios, & notanter veram dicit Jo. Andr. in c. fin. nu. 10. de success. ab intestato, quem ceteri sequuntur relati per Mantice. de consuet. lib. 2. tit. 5. num. 6. & 7. Boer. dec. 25. num. 58. cum sequ. Buratt. & Adden. dec. 256. n. 2. & 31. Magdalen. de num. testium, part. 1. c. 4. n. 89. Rub. de testam. ex n. 267. ad 300.

Negativam verò tenent Bart. Abb. & ceteri cumulatim per Magdalen. ubi supra, & latius per Rub. ex num. 301. cum sequ. Verum ubi auctoritates hinc inde numerarentur, adeo ex majori numero, articuli decisio penderet, tunc forte major assisteret priori opinioni.

Veritas tamen residere videtur in ea distinctione, quam egregiè, ceteris relatis, tradit Rota apud Duran. dec. 178. n. 25. repetit. decif. 232. nu. 3. part. 5. recen. & apud Merlin. decif. 772. numer. 14. ac habetur disc. praecedent. quod scilicet; Aut agitur de furore fixo, continuo, & confirmato, adeo nulla admittit dilucida intervalla; Et tunc nisi probetur pristinae mentis recuperatio, sola rationabilitas, vel bonus ordo dispositionis non sufficit; Vel quia stulti etiam quandoque in proposito loquuntur juxta notum iudicium fati Parisiensis; Vel quia id ad aliorum suggestionem sequi potest.

Aut infirmus aliqua dilucida intervalla habere solitus erat; Seu (magis ad rem) non agatur de furore, vel demencia fixa, notabili tempore confirmata, sed de illa alteratione mentis, quam febribus, seu alterius morbi vis in